

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรียงตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
3. แผนการจัดการเรียนรู้
4. การเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ
5. ความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์
6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. ความพึงพอใจ
8. บริบทโรงเรียนบ้านดงครั้งใหญ่
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 1-28) ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมการทำงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพเป็นสมบัติล้ำค่า ควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

เรียนรู้อะไรในภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงสาระสำคัญในการเรียนรู้ภาษาไทยมี ดังนี้

1.1 การอ่าน ได้แก่ การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 การเขียน ได้แก่ การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่างๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

1.3 การฟัง การดู และการพูด ได้แก่ การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกพูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผลการพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

1.4 หลักการใช้ภาษาไทย ได้แก่ ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทยการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

1.5 วรรณคดีและวรรณกรรม ได้แก่ การวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษา ข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจ บทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของ ภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจ ในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความและ เขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้า อย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดง

ความรู้ ความคิดและความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติ ของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ตารางที่ 1 มาตรฐาน ท 1.1 กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและนิสัยรักการอ่าน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.1	1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองได้ถูกต้องเหมาะสมกับเรื่องที่อ่าน 2. จับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน 3. ระบุเหตุและผลและข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน 4. ระบุและอธิบายคำเปรียบเทียบ และคำที่มีหลายความหมายในบริบทต่างๆ จากการอ่าน 5. ตีความคำยากในเอกสารวิชาการ โดยพิจารณาจากบริบท 6. ระบุข้อสังเกตและความสมเหตุสมผลของงานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจ 7. ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำวิธีการใช้งาน	การอ่านออกเสียง ประกอบด้วย 1. บทร้อยแก้วที่เป็นบทบรรยาย 2. บทร้อยกรอง เช่น กลอนสุภาพ กลอนสี่กวางพยานี 11 กาพย์ฉิ่ง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และโคลงสี่สุภาพ การอ่านจับใจความจากสื่อต่างๆ เช่น 2.1 เรื่องเล่าจากประสบการณ์ 2.2 เรื่องสั้น 2.3 บทสนทนา 2.4 นิทานชาดก 2.5 วรรณคดีในบทเรียน 2.6 งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ 2.7 บทความ 2.8 สารคดีและบันเทิงคดี 2.9 เอกสารทางวิชาการที่มีค่า ประโยค และข้อความที่ต้องใช้บริบทช่วยพิจารณาความหมาย 2.10 งานเขียนประเภทชักจูงโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ การอ่านและปฏิบัติตามเอกสารคู่มือ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	<p>ของเครื่องมือหรือเครื่องใช้ในระดับที่ยากขึ้น</p> <p>8. วิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับจากการอ่านงานเขียนอย่างหลากหลายเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิต</p> <p>9. มีมารยาทในการอ่าน</p>	<p>3. การอ่านหนังสือตามความสนใจเช่น</p> <p>3.1 หนังสือที่นักเรียนสนใจและเหมาะสมกับวัย</p> <p>3.2 หนังสืออ่านที่ครูและนักเรียนกำหนดร่วมกัน</p> <p>มารยาทในการอ่าน</p>

การศึกษาเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน ได้แก่ เนื้อหาจำนวน 12 เรื่อง ดังนี้ 1) บทร้อยแก้ว 2) กลอนสุภาพ 3) กาพย์ยานี 11 4) โคลงสี่สุภาพ 5) เรื่องสั้น 6) นิทานชาดก 7) วรรณคดี 8) บทความ 9) สารคดี 10) เอกสารทางวิชาการ 11) งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ และ 12) มารยาทในการอ่าน

คุณภาพผู้เรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กำหนดคุณภาพผู้เรียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้น ๆ และบทร้อยกรองง่าย ๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์ คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอและมีมารยาทในการอ่าน
2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมีมารยาทในการเขียน
3. เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิดความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสาร เล่าประสบการณ์ และพูดแนะนำ หรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
4. สกศคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย ๆ

แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

5. เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย กรมวิชาการ (2544 : 22) กล่าวว่า ผู้สอนจะต้องศึกษา วิเคราะห์ จุดหมายของหลักสูตร และมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย รวมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในส่วนบทบาทครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้บอกความรู้แก่ผู้เรียน เป็นผู้สนับสนุน เสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน โดยดำเนินการดังนี้

1. เลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเลือกรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน เช่น กิจกรรมการเรียนรู้แบบทดลอง แบบโครงงาน แบบศูนย์การเรียนรู้ แบบสืบสวนสอบสวน แบบอภิปราย แบบสำรวจ แบบร่วมมือ เป็นต้น

2. คิดค้นเทคนิค กลวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถคิดค้นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่นๆ และนำมาใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความสามารถด้านเนื้อหา ความสนใจและวัยของผู้เรียน ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้น เวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้มีหลายรูปแบบ ผู้สอนสามารถเลือกนำมาใช้หรือปรับใช้ โดยคำนึงถึงสภาพและลักษณะของผู้เรียน เน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้อย่างมีความสุข ดังนี้

4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นการจัดประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเหมือนกับการทำงานในชีวิตจริง ให้รู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ รู้จักวิธีการวางแผน คิดวิเคราะห์ ประเมินผลการปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง และฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม ลักษณะของโครงงานเป็นเรื่องของการศึกษาค้นคว้า ทดลอง ตรวจสอบสมมติฐาน โดยอาศัยการศึกษา วิเคราะห์ ใช้ทักษะกระบวนการ

5. การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นวิธีการหรือการพัฒนาพฤติกรรมที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ได้ผลงาน ความรู้สึก และ

ความสัมพันธ์ที่ตระหว่งผู้ร่วมงาน ลักษณะของการสอนแบบนี้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ยึดกลุ่มร่วมกันเรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเองจนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติงานไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอยู่ในสังคมได้อย่างสันติสุข

6. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดมีวิธีที่หลากหลาย วิธีการหนึ่งคือ การใช้คำถาม การตั้งคำถาม โดยใช้หมวกความคิด 6 ใบ เป็นการใช้คำถามอย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมที่พัฒนาทักษะความคิดในการเรียนรู้ภาษาไทย ผู้สอนจะต้องใช้คำพูดและวิธีการต่างๆ กระตุ้นให้นักเรียนคิดลงมือปฏิบัติ ประเมิน ปรับปรุงแก้ไข พัฒนางานของตน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น กิจกรรมการอภิปราย การวิเคราะห์ วิจาร์ณ การค้นคว้า การทำโครงการ ฯลฯ นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องสอดแทรกคุณธรรมในกระบวนการคิดควบคู่ไปด้วย เช่น ความรับผิดชอบ ความอดทน ความเพียรพยายาม นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนดำเนินชีวิตในอนาคต เพื่อให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

7. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยการจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ด้วยการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ในโรงเรียน และชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย การวิจาร์ณ การโต้วาที่ การคัดลายมือ การเขียนเรียงความ การทำโครงการ การประกวดการอ่าน การศึกษาค้นคว้า การแข่งขันตอบคำถาม การอ่านทำนองเสนาะ

8. การพัฒนาการเรียนรู้หลักการใช้ภาษา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษา และวัฒนธรรมในการใช้ภาษาไทย เกิดความตระหนักว่าภาษามีความสำคัญและมีพลัง กิจกรรมการพัฒนาการเรียนรู้หลักภาษาจำเป็นต้องจัดควบคู่และสัมพันธ์กับกิจกรรมพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกกิจกรรม

9. การพัฒนาการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการเรียนรู้เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยในยุคสมัยต่าง ๆ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพของภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิต โดยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การจัดกิจกรรมจึงควรเน้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะภาษาเพื่อเรียนรู้เนื้อหาสาระด้วยการอ่านพิจารณา วิเคราะห์ วิจาร์ณ ประเมินค่าวรรณกรรมและวรรณคดีอย่างมีเหตุผล มีการนำเสนอความเข้าใจ ความซาบซึ้ง ข้อคิดและประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรายงาน การจัดแสดงการสร้างสรรค์วรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ฯลฯ ทั้งนี้ จะเกิดผลทำให้ผู้เรียนมีนิสัย

รักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นแนวทางในการผลิตผลงานเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

10. การพัฒนาการเรียนรู้ภูมิปัญญาทางภาษา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิถีชีวิตและศิลปะการใช้ภาษาของคนท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจำเป็นต้องให้ผู้เรียนใช้ทักษะทางภาษาเพื่อการเรียนรู้ เช่น การสัมภาษณ์ การรายงาน การทำโครงการ การจัดการแสดง เป็นต้น โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษา

วิธีการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้สอนสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวาง โดยใช้เทคนิควิธีการอย่างหลากหลายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมีความสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความพร้อมของผู้เรียนและธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ที่เรียน เพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กันไป ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551: 2) ได้กล่าวไว้ว่า การบูรณาการหรือการประสมประสานการวัดและการประเมินผลกับการเรียนการสอนเข้าด้วยกันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาหลายประการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานั้น การวัดและประเมินผลจะมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการประเมินจะมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ ทางตรงคือ จะให้ข้อมูลย้อนกลับที่สำคัญ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่วนผลทางอ้อมคือ จะเป็นสิ่งชี้นำการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้จัดการศึกษาสามารถนำผลทั้งสองลักษณะที่เกิดขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นงานยากซึ่งต้องการความเข้าใจที่ถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับการทำงานของภาษาและพัฒนาทางภาษา ดังนั้น ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการวัดผลการเรียนรู้ด้านภาษา จำเป็นต้องเข้าใจหลักการเรียนรู้ภาษา เพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินงานดังนี้

1. ทักษะทางภาษา ฟัง พูด อ่าน เขียน มีความสำคัญเท่า ๆ กัน และทักษะเหล่านี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน และความก้าวหน้าของทักษะหนึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาทักษะอื่น ๆ

2. ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาความสามารถทางภาษา เช่นเดียวกับทักษะการคิด ทักษะทางสังคม เมื่อผู้เรียนมีโอกาสใช้ภาษาตามความต้องการที่แท้จริงของตนเอง และใน สภาพการณ์จริงทั้งในบริบททางวิชาการในห้องเรียน และชุมชนที่กว้างออกไป

3. ผู้เรียนต้องเรียนรู้การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนอย่างถูกต้อง ด้วยการฝึกฝน ไม่ใช่เรียนรู้กฎเกณฑ์ทางภาษาเพียงอย่างเดียว การเรียน การใช้ภาษาที่ประกอบด้วยหลัก ไวยากรณ์ การสะกดคำ และเครื่องหมายต่าง ๆ จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทาง ภาษาของตนเอง

4. ผู้เรียนทุกคนจะต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาทางภาษาเช่นเดียวกัน แต่จะ ต่างกันในจังหวะก้าว และวิธีการเรียนรู้

5. ภาษาและวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด หลักสูตรที่ให้ความสำคัญ ให้ความเคารพ และเห็นคุณค่าของเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภูมิหลังทางภาษา ความหลากหลายของ ภาษาจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึที่ดีเกี่ยวกับตนเองและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

หลักการประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ประการแรก การประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียน ประการที่สอง การประเมินผลจะต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และ ประการที่สามการประเมินผลจะต้องเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และยุติธรรม

หลังจากที่ผู้สอนกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ผู้สอนจะต้องพิจารณา กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว ทั้งนี้โดยพิจารณาองค์ประกอบสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคืออะไร ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการเรียนรู้ได้มาจากมาตรฐานการเรียนรู้ระดับต่างๆ ซึ่งถูกกำหนดไว้โดย ครอบคลุมความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจะนำไปสู่การ เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เช่น ผู้สอนกำหนดว่า ผลการเรียนรู้ที่ต้องการคือ ความสามารถในการเขียนบทความเพื่อการโน้มน้าวชักชวน ผู้สอนจะต้องเก็บรวบรวมตัวอย่าง ผลงานที่เคยมอบหมายให้ผู้เรียนได้จัดทำเกี่ยวกับเรื่องนี้ และใช้แบบประเมินโดยเทียบกับเกณฑ์ที่ กำหนดผลการประเมินจึงจะเที่ยงตรง เชื่อถือได้ แต่ถ้าผู้สอนใช้แบบทดสอบชนิดเลือกตอบใน การเก็บรวบรวมข้อมูลถือว่าผู้สอนใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม

2. ความมุ่งหมายของการประเมินคืออะไร และใครจะเป็นผู้นำผลการประเมินไป ใช้ ความมุ่งหมายของการประเมิน และผู้จะนำผลการประเมินไปใช้จะช่วยให้อาจเลือกใช้ วิธีการประเมินได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถกำหนดแนวทางในการรายงานผลการประเมินได้

การประเมินเพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยในการเรียน กับการประเมินเพื่อการตัดสินผล การเรียน มีความมุ่งหมายต่างกัน การประเมินเพื่อวินิจฉัย ต้องการข้อมูลเพื่อการปรับปรุงพัฒนา ผู้เรียน ดังนั้น วิธีการประเมินจึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นในรายละเอียดทุกขั้นตอนแห่งการเรียนรู้ เพื่อ เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนของผู้เรียน เหมาะที่จะนำมาใช้ระหว่างกระบวนการ เรียนการสอน ส่วนการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนจะเป็นการประเมินเพื่อสรุปผลการเรียน ทั้งหมด แนวทางการวัดจึงมีลักษณะที่นำมาเฉพาะเป้าหมายหลักสำคัญที่จะแสดงภาพรวม เกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนตามความคาดหวังมาประเมิน เป็นต้น

วิธีการรวบรวมข้อมูลผลการเรียนของผู้เรียน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลถูกนำมาใช้ในการประเมินโดยทั่วไป เช่น การสังเกต ตรวจสอบ หรือผลงานนักเรียน การทดสอบความรู้ การตรวจสอบการปฏิบัติและการแสดงออก อย่างไรก็ตาม มีการนำเสนอแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาจากเป้าประสงค์ของการประเมิน ที่เฉพาะเจาะจงในรายละเอียด เพื่อข้อมูลที่ได้จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริงดังนี้

1. การให้ตอบแบบทดสอบ ทั้งในลักษณะที่เป็นแบบเลือกตอบ ถูก-ผิด และ ข้อสอบชนิดให้ผู้สอบสร้างคำตอบ ได้แก่ เติมข้อความในช่องว่าง เป็นคำตอบสั้น ๆ เป็นประโยค ข้อความ หรือแผนภูมิ
2. การดูจากผลงาน เช่น เรียงความ รายงานการวิจัย บันทึกประจำวัน รายงาน การทดลอง บทละคร แฟ้มผลงาน เป็นต้น ผลงานจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเกี่ยวกับการนำความรู้ และทักษะไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักเรียน
3. การปฏิบัติ โดยผู้สอนสามารถสังเกตการนำทักษะและความรู้ไปใช้โดยตรงใน สถานการณ์ที่ให้ปฏิบัติจริง วิธีการนี้ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินการปฏิบัติที่มี ระเบียบข้อบังคับ เช่น การร้องเพลง ดนตรี การไต่เวที การกล่าวสุนทรพจน์ ละครเวที เป็นต้น
4. ดูกระบวนการ วิธีการนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ กระบวนการคิดของ ผู้เรียนมากกว่าที่จะดูผลงาน หรือการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้กระบวนการคิดที่ผู้เรียนใช้วิธีการที่ พบว่า ครูผู้สอนใช้อยู่เป็นประจำในกระบวนการเรียนการสอน คือ การให้นักเรียนคิดตั้งๆ การตั้ง คำถามให้นักเรียนตอบ โดยครูจะสังเกตวิธีการคิดของนักเรียน วิธีการเช่นนี้เป็นกระบวนการที่จะ ใช้ข้อมูลเพื่อการวินิจฉัย และเป็นข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งเหมาะกับการประเมินพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรม และลักษณะนิสัย

จากแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผลการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาพิจารณากำหนดแนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลทักษะทางภาษาได้ โดยการสังเกต

ผ่านพฤติกรรมการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การให้คำชี้แจง การเล่าประสบการณ์ การร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล หากผลการเรียนรู้ที่ต้องการจากการเรียน คือ ความรู้ ความคิดเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของภาษา การใช้ภาษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการประเมินที่เหมาะสม คือ การใช้ข้อสอบ ซึ่งอาจเป็นแบบเลือกตอบ หรือให้สร้างคำตอบ

การรายงานผลการประเมิน

วิธีการรายงานผลการประเมิน มีหลายลักษณะ ซึ่งจะเป็นไปตามลักษณะของผล การเรียนรู้ที่ต้องการประเมิน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จุดประสงค์ของการประเมิน และผู้ใช้ข้อมูลผลการประเมิน รูปแบบที่ใช้โดยทั่วไปในขณะนี้ คือ

1. การรายงานในรูปคะแนน ได้แก่ คะแนนร้อยละ คะแนนรวม
2. ระดับผลการเรียนที่เป็นตัวอักษร หรือตัวเลข
3. มาตรวัดที่แสดงการพัฒนาและความสามารถในลักษณะ rubric
4. รายงานโดยเขียนบอกเล่า
5. การให้ข้อคิดเห็นโดยการเขียน
6. การรายงานด้วยวาจา

ข้อพึงปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

เป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนการเก็บข้อมูลเพื่อการประเมินให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การประเมินความรู้ ความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ความสามารถในการใช้ภาษา สามารถประเมินได้จากการรวบรวมข้อมูลผ่านการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในขณะที่ผู้สอนจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งถือว่าอยู่ในบริบทที่ผู้สอนได้จัดหรือจำลองขึ้นมา และในขณะที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติในสภาพที่เป็นจริงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี พร้อม ๆ กับการประเมินความรู้ความสามารถทางภาษา ผู้สอนสามารถประเมินพัฒนาการด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้วย

แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 4) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ห้องสมุด เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ที่ผู้เรียนจะใช้ในการศึกษาค้นคว้า ใช้ในการอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ การจัดห้องวิชาการต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุดหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน และในปัจจุบันการใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้มีความสำคัญมากขึ้น สถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาจัดไว้ให้เพียงพอ และอบรมให้มีการใช้ห้องสมุดอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้ปกครอง และคนในชุมชน ที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษาและภูมิปัญญาทางภาษา ภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่าง ๆ ครูผู้สอนภาษาไทย ควรจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถเชิญมาให้ความรู้ในโรงเรียนได้

3. สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อกลางที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์ แนวคิด ทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็นผู้กระทำหรือใช้สื่อ เพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะกระบวนการ และบรรลุมাত্রฐานของการเรียนรู้จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยใช้เนื้อหาใน สารคดี 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่านในการทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เนื้อหาจำนวน 12 เรื่อง ดังนี้ 1) บทร้อยแก้ว 2) กลอนสุภาพ 3) กาพย์ยานี 11 4) โคลงสี่สุภาพ 5) เรื่องสั้น 6) นิทานชาดก 7) วรรณคดี 8) บทความ 9) สารคดี 10) เอกสารทางวิชาการ 11) งานเขียนประเภทโน้มน้าวใจเชิงสร้างสรรค์ และ 12) มารยาทในการอ่าน

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย คุณค่า และประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ขั้นตอนวิธีการสร้างและการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ความหมายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มาจากคำว่า Instructional Package หรือ Learning Package เมื่อก่อนมักใช้คำว่า “ชุดการสอน” เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมามีแนวความคิดเกี่ยวกับผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งใช้คำว่า “การจัดการเรียนรู้” แทนคำว่า “การสอน” จึงมีผู้นิยมเรียกชุดการสอนเป็น “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” มากขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2544 : 91) ให้ความหมายชุดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าเป็น
 นวัตกรรมทางการศึกษา โดยใช้สื่อการสอนตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้
 ตามที่ต้องการสื่อที่ใช้ร่วมกันจะช่วยเสริมประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้
 อย่างมีประสิทธิภาพและยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545 : 51) ให้ความหมายของชุดกิจกรรมการ
 เรียนรู้ว่าเป็นสื่อการสอนชนิดหนึ่งที่เป็นลักษณะสื่อประสมเป็นการใช้สื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป
 ร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการโดยอาจจัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อ
 เรื่องและประสบการณ์ของแต่ละหน่วยที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจจัดไว้เป็นชุดในกล่องของ
 กระเป๋าชุดกิจกรรมการเรียนรู้อาจประกอบด้วยเนื้อหาสาระคำสั่งใบงานในการทำกิจกรรมวัสดุ
 อุปกรณ์เอกสารความรู้เครื่องมือหรือสื่อจำเป็นสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแบบวัดและ
 ประเมินผลการเรียนรู้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545 : 185) กล่าวว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระบบการผลิตและนำ
 สื่อการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการเรียนรู้หนึ่ง
 อาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่สื่ออย่างหนึ่งใช้เพื่อช่วยอธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหาสาระ และ
 สื่ออีกอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดการเสาะแสวงหาอันนำไปสู่ความเข้าใจลึกซึ้ง และป้องกันการ
 เข้าใจความหมายผิด สื่อการเรียนรู้เหล่านี้เรียกอีกประการหนึ่งว่า “สื่อประสม” ที่เรานำมาใช้ให้
 สอดคล้องกับเนื้อหา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในทางที่ดีขึ้น

จากการศึกษาความหมายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้
 เป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะสื่อประสมนำมาประกอบกันให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง ทั้งนี้
 เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณค่าของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ชม ภูมิภาค (2542 : 8-11) กล่าวว่าสื่อการเรียนรู้ทุกชนิดมีคุณค่าต่อระบบการ
 เรียนรู้เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณค่าหรือ
 คุณประโยชน์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้อาจสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูไม่เสียเวลาคิดค้นมาก และเป็นวิธีอบรมครูผู้สอนเรื่องการดำเนินการ
 สอนได้อีกประการหนึ่งด้วย
2. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักมุ่งหมายของการเรียน ตลอดจนรู้วิธีการที่จะบรรลุ
 จุดมุ่งหมาย เป็นการเพิ่มพูนการสนใจในการเรียน นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ
3. ในเชิงบริหารการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีกระบวนการ
 สามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตรวจสอบผลการปฏิบัติหน้าที่ของครูได้

4. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่สะท้อนด้านพุทธรักษา จิตพิสัย และทักษะพิสัย สื่อการเรียนรู้จะต้องหลากหลายเพื่อสามารถสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และเพิ่มพูนความสมบูรณ์ให้แก่การรับรู้ของผู้เรียน

5. กำหนดบทบาทของครูและนักเรียนได้ชัดเจนว่าช่วงใดลดบทบาทการสอนของครู ช่วงใดนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทำให้เกิดการเรียนแบบ Active Learning

6. เป็นขบวนการเรียนรู้ที่ครบถ้วนในช่วงเวลาที่กำหนด นักเรียนรู้ผลการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นการเสริมแรงการเรียนรู้ประการหนึ่ง

7. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครบทั้งระบบ เริ่มตั้งแต่จุดมุ่งหมาย กระบวนการสอน และการประเมินผล

8. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดจากการนำเอาวิธีระบบเข้ามาใช้ ย่อมจะมีประสิทธิภาพเพราะได้ผ่านการทดลองหาประสิทธิภาพแล้วโดยผู้ชำนาญการทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการร่วมกันสร้างเป็นแม่แบบและสามารถจะขยายชุดกิจกรรมไปได้อีก

บุญเกื้อ ควรหาเวช (2544 : 174) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

1. ช่วยลดบทบาทการบรรยายของครูให้น้อยลง
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน
3. นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองโดยเน้นการการปฏิบัติ
4. สามารถพัฒนาเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา
5. ช่วยแก้ปัญหาการขาดครู เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้บางรูปแบบสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง
6. สามารถใช้ได้ทุกเวลา ไม่เฉพาะในโรงเรียน

จากการศึกษาคุณค่าหรือคุณประโยชน์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรม การเรียนรู้มีคุณค่าในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติมากขึ้น นักเรียนได้ใช้ความสามารถของตนตามศักยภาพและความต้องการ ช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ เสริมสร้างความรับผิดชอบ ลดบทบาทการสอนของครูแต่นับบทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 52 - 53) แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ประเภทดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบคำบรรยายของครูเป็นชุดกิจกรรมสำหรับครูใช้สอนนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ หรือเป็นการสอนที่ต้องการปูพื้นฐานให้นักเรียนส่วนใหญ่รู้และเข้าใจในเวลาเดียวกัน มุ่งในการขยายเนื้อหาสาระให้ชัดเจนยิ่งขึ้นชุดกิจกรรมแบบนี้จะช่วยให้ครูลดการ

พูดให้น้อยลงและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีพร้อมอยู่ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มกิจกรรมเป็นชุดกิจกรรมสำหรับให้นักเรียนได้เรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 5 ถึง 7 คนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่บรรจุไว้ในชุดกิจกรรมแต่ละชุดมุ่งที่จะฝึกทักษะในเนื้อหาวิชาที่เรียนและให้นักเรียนมีโอกาสทำงานร่วมกัน

3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบรายบุคคลเป็นชุดกิจกรรมสำหรับให้นักเรียนได้เรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคลผู้เรียนจะต้องศึกษาหาความรู้ตามความสามารถ และความสนใจของตนเองอาจจะเรียนที่โรงเรียนหรือเรียนเพิ่มเติมที่บ้านก็ได้ส่วนมากมักจะมุ่งให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียนเพิ่มเติมซึ่งนักเรียนสามารถประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545 : 5) แบ่งชุดกิจกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับบรรยาย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ชุดกิจกรรมสำหรับครูใช้ คือ ชุดกิจกรรมสำหรับกำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ให้ครูใช้ประกอบการบรรยายเพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้ลดน้อยลง และเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีเนื้อหาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับนักเรียนทั้งชั้น

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม ชุดกิจกรรมนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน และอาจจัดการเรียนการสอนในรูปแบบศูนย์การเรียน ชุดกิจกรรมแบบกลุ่มจะประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนศูนย์การเรียนที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อการเรียนรู้หรือบทเรียนครบชุด สื่อการเรียนรู้อาจจัดอยู่ในรูปของการเรียนการสอนรายบุคคล ผู้เรียนที่เรียนจากชุดกิจกรรมแบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากครูเพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มต้นเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการใช้แล้วผู้เรียนสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เอง เมื่อจบการเรียนแต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนอาจจะสนใจการเรียนเสริมเพื่อเจาะลึกถึงสิ่งที่เรียนรู้ได้จากศูนย์สำรองที่ครูจัดเตรียมให้ เพื่อเป็นการไม่เสียเวลาที่จะต้องรอคอยผู้อื่น

3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับรายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมที่จัดระบบขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียนใช้เรียนด้วยตนเองตามลำดับขั้นความสามารถของแต่ละบุคคล เมื่อศึกษาครบแล้วจะทำการทดสอบประเมินผลความก้าวหน้า และศึกษาชุดกิจกรรมชุดอื่นอีกต่อไปตามลำดับ เมื่อมีปัญหาผู้เรียนจะปรึกษาได้ในระหว่างผู้เรียนและผู้สอนพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีในฐานะผู้ประสานงาน หรือผู้ชี้แนะแนวทางการเรียนด้วยชุดกิจกรรม ชุดกิจกรรมจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้พัฒนาการเรียนรู้ของตนเองไปจนเต็มขีดความสามารถโดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยผู้อื่น ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้บางครั้งเรียกว่าบทเรียนโมดูล (Instruction Module)

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2543 : 118-119) จำแนกประเภทชุดกิจกรรมการเรียนรู้และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบคำบรรยาย เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระการสอนแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น โดยกำหนดกิจกรรมและสื่อการสอนให้ครูใช้ประกอบการบรรยายบางครั้งเรียกว่า “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครู” ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จะมีเนื้อหาวิชาเพียงหน่วยเดียวและใช้กับผู้เรียนทั้งชั้น โดยแบ่งหัวข้อที่จะบรรยายและกิจกรรมไว้ตามลำดับขั้น ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน และเพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้น้อยลง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้นิยมใช้ในการฝึกอบรมและการสอนระดับอุดมศึกษา สื่อการสอนอาจเป็นแผ่นคำสอน แผนภูมิ รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับกิจกรรมกลุ่ม ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ลักษณะนี้มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกิจกรรมกลุ่ม อาจจัดในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ชุดกิจกรรมแต่ละชุดจะประกอบด้วยชุดกิจกรรมย่อยที่มีจำนวนเท่ากับศูนย์ที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีสื่อหรือบทเรียนครบชุด ตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้น ซึ่งจัดไว้ในรูปสื่อประสม อาจใช้ป็นสื่อรายบุคคลหรือทั้งกลุ่มรวมกันก็ได้ ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ เมื่อจบการเรียนรู้ในแต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนเสริมก็สามารถศึกษาได้จากศูนย์สำรองที่จัดเตรียมไว้ โดยไม่ต้องเสียเวลาที่จะต้องรอคอยผู้อื่น

3. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคล เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามคำแนะนำที่ระบุไว้ แต่อาจมีการปรึกษากันระหว่างเรียนก็ได้ และเมื่อสงสัยหรือไม่เข้าใจบทเรียน สามารถขอคำปรึกษาจากครูได้ การเรียนจากชุดกิจกรรมลักษณะนี้ นิยมใช้ห้องเรียนที่มีลักษณะพิเศษแบ่งเป็นสัดส่วนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเรียกว่า “ห้องเรียนรายบุคคล” ชุดกิจกรรมการเรียนรู้รายบุคคลนี้เน้นหน่วยการสอนย่อย จึงนิยมเรียกว่า บทเรียนโมดูล (Instruction Module)

4. ชุดการเรียนการสอนทางไกล เป็นชุดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่อยู่ต่างถิ่นต่างเวลามุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วยสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา เช่น ชุดการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อาจจำแนกได้เป็น 3 ประเภท ตามลักษณะการนำไปใช้ คือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครู ชุด

กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียน และชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียนผสมผสานกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นชุดกิจกรรมที่ใช้สำหรับนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคำชี้แจงใบความรู้ใบงานแบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียน

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วยสื่อประสมในรูปของวัสดุและวิธีการต่าง ๆ ผสมผสานกันตั้งแต่สองชนิดขึ้นไป นำมาบูรณาการกันโดยใช้วิธีเชิงระบบ เพื่อให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละชุดมีประสิทธิภาพและมีความสมบูรณ์เปิดเสรีในตัวเอง ดังนั้นนักวิชาการและนักการศึกษาจึงได้กำหนดองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2543 : 153) กล่าวว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้อาจมีรูปแบบที่แตกต่างกันไป แต่ควรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

1. คู่มือครู เป็นคู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียนตามลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ภายในคู่มือจะชี้แจงถึงวิธีการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้อย่างละเอียด ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติตามคำชี้แจงอย่างเคร่งครัด จึงจะสามารถใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลและเกิดประสิทธิภาพ คู่มือครูอาจทำเป็นเล่มหรือทำเป็นแผ่นแต่ต้องมีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

- 1.1 คำชี้แจงสำหรับครู
- 1.2 บทบาทของครูผู้สอน
- 1.3 การจัดชั้นเรียนพร้อมแผนผัง
- 1.4 แผนการจัดการเรียนรู้
- 1.5 แบบฝึกปฏิบัติ

2. บัตรคำสั่ง (คำแนะนำ) เพื่อให้ผู้เรียนประกอบกิจกรรมแต่ละอย่างที่มีอยู่ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่ม และชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบรายบุคคล บัตรคำสั่งจะประกอบด้วย

- 2.1 คำอธิบายในเรื่องที่จะศึกษา
- 2.2 คำสั่งให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรม
- 2.3 การสรุปบทเรียน อาจใช้การอภิปรายหรือตอบคำถาม

บัตรคำสั่งจะต้องมีถ้อยคำกะทัดรัด เข้าใจง่าย ชัดเจน ครอบคลุมกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนทำ ผู้เรียนจะต้องอ่านบัตรคำสั่งให้เข้าใจก่อนแล้วจึงปฏิบัติตามขั้นตอน

3. เนื้อหาหรือประสบการณ์ ถูกบรรจุในรูปของสื่อต่าง ๆ อาจประกอบด้วย บทเรียนสำเร็จรูป สไลด์ แถบบันทึกเสียง फिल्मสตริป แผ่นภาพโปร่งใส วัสดุกราฟิก หุ่นจำลอง

สิ่งของตัวอย่าง รูปภาพ ผู้เรียนจะต้องศึกษาจากสื่อต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม บัตรคำสั่งที่กำหนดไว้

4. แบบประเมินผล (ก่อนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้) อาจอยู่ในรูปของ แบบฝึกหัดให้เติมคำลงในช่องว่าง จับคู่ เลือกคำที่ถูกต้อง หรือให้ผลจากการทดลองหรือทำ กิจกรรม

วรรณทิพา รอดแรงคำ และพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2542 : 1) กล่าวว่าชุดกิจกรรม การเรียนรู้ มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. ชื่อกิจกรรมเป็นส่วนที่บอกให้ทราบถึงลักษณะที่ต้องการฝึก
2. คำชี้แจงเป็นส่วนที่อธิบายความมุ่งหมายและความสำคัญของกิจกรรม
3. จุดมุ่งหมายเป็นส่วนที่ระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น ๆ

3.1 จุดมุ่งหมายทั่วไปเป็นส่วนที่บอกจุดหมายปลายทางหรือพฤติกรรมที่ ต้องการให้เกิดขึ้นตามกิจกรรมนั้น

3.2 จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมเป็นส่วนที่ชี้ให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ กำหนดโดยสังเกตและวัดได้และเป็นไปตามเกณฑ์ที่คาดหวัง

4. แนวคิดเป็นส่วนที่ระบุเนื้อหาหรือมโนคติของกิจกรรมนั้น
5. สื่อเป็นส่วนที่ระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรม
6. เวลาที่ใช้เป็นส่วนที่ระบุจำนวนโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้นควรใช้เวลาเพียงใด
7. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเป็นส่วนที่ระบุว่า การจัดกิจกรรมเพื่อให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้วิธีจัดกิจกรรมนี้จัดไว้เป็นขั้นตอน

7.1 ขั้นนำเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนเริ่มทำกิจกรรม

7.2 ขั้นกิจกรรมเป็นส่วนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้ฝึก

ปฏิบัติการทดลอง

7.3 ขั้นอภิปรายเป็นส่วนที่ผู้เรียนจะได้มีโอกาสนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับ จากขั้นกิจกรรมมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและแม่นยำ

7.4 ขั้นสรุปเป็นส่วนที่ผู้สอนและผู้เรียนประมวลข้อความที่ได้จากขั้นกิจกรรม และขั้นอภิปรายแล้วนำมาสรุปหาสาระและใจความสำคัญ

8. การประเมินผลเป็นการทดสอบผู้เรียนหลังจากจบบทเรียนของแต่ละกิจกรรม

9. ภาคผนวกเป็นส่วนที่ให้ความรู้กับครูผู้สอน

กิดานันท์ มลิทอง (2531 : 181) องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

1. คู่มือสำหรับครูผู้สอน และสำหรับผู้เรียน ในการใช้ชุดการเรียนการสอน
2. คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการเรียน

3. เนื้อหาสาระบทเรียน จะจัดอยู่ในรูปของสื่อต่าง ๆ เช่น สไลด์ เทป ฯลฯ
4. กิจกรรมการเรียน เป็นการกำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำรายงานหรือค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่เรียนไปแล้ว

5. การประเมิน เป็นบททดสอบที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระบทเรียนนั้น

ทิตานา แคมมณี (2550 : 10) กล่าวว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีส่วนประกอบ ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม ประกอบด้วยหมายเลขกิจกรรม ชื่อกิจกรรมและเนื้อหา
2. คำชี้แจง เป็นส่วนอธิบายความมุ่งหมายหลัก และลักษณะของกิจกรรม
3. จุดมุ่งหมาย เป็นส่วนระบุจุดมุ่งหมายที่สำคัญของกิจกรรมนั้น
4. แนวคิด เป็นส่วนระบุเนื้อหา หรือมโนทัศน์ของกิจกรรมนั้น
5. สื่อ เป็นส่วนระบุถึงวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในกิจกรรม
6. เวลาที่ใช้ เป็นส่วนระบุเวลาโดยประมาณว่ากิจกรรมนั้น ควรใช้เวลาเพียงใด
7. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม เป็นส่วนที่ระบุวิธีการจัด
8. ภาคผนวก ส่วนนี้คือตัวอย่างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมและข้อมูลอื่น ๆ

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 95) กล่าวว่าชุดการเรียนรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน

1. คู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้ เป็นคู่มือที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้ชุดการเรียนการสอนศึกษาและปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยแผนการสอน สิ่งที่ต้องเตรียมก่อนสอน บทบาทของผู้เรียน การจัดชั้นเรียน

2. บัตรงาน เป็นบัตรที่มีคำสั่งว่าจะให้ผู้เรียนปฏิบัติอะไรบ้าง โดยระบุกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนการเรียนรู้

3. แบบทดสอบวัดความก้าวหน้าของผู้เรียน เป็นแบบทดสอบที่ใช้สำหรับตรวจสอบว่าหลังจากเรียนจากชุดการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

4. สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อสำหรับผู้เรียนได้ศึกษามีหลายชนิดประกอบกัน อาจเป็นประเภทสิ่งพิมพ์ เช่น บทความ เนื้อหาเฉพาะเรื่อง รูปภาพ หรือแผนภูมิต่าง ๆ เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคำชี้แจงการใช้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ และการประเมินผล สำหรับองค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับครูและนักเรียน ใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบทดสอบก่อนเรียน - หลังเรียน รวมถึงสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่นำมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี

ทิตินา แคมมณี (2550 : 39) อธิบายถึงลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีดังนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
2. เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน
3. กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี
4. มีคำแนะนำและวิธีการใช้ที่ละเอียด
5. มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอนครบถ้วน
6. ผ่านการทดลองและปรับปรุงให้ทันต่อเหตุการณ์เสมอ
7. มีความคงทนต่อการเก็บรักษาและการหยิบใช้

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย สามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี มีคำแนะนำหรือวิธีการใช้ที่ละเอียด ชัดเจน ง่ายต่อการเข้าใจ สามารถนำมาใช้ได้ทุกเวลา นอกจากนี้ชุดกิจกรรมจะต้องประกอบด้วยสื่อที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ประกอบด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายไม่ซ้ำซากที่สำคัญจะต้องเป็นชุดกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สร้างต้องรู้จักขั้นตอนวิธีการสร้างก่อนว่ามีการดำเนินการอย่างไร ซึ่งขั้นตอนการดำเนินการนี้มีนักการศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545 : 53 - 55) เสนอขั้นตอนการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดเรื่องเพื่อทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้อาจจะแบ่งหัวข้อเป็นหัวข้อย่อย ขึ้นอยู่กับลักษณะธรรมชาติของเนื้อหา
2. กำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์อาจมีการกำหนดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือบูรณาการให้เหมาะสมตามวัยของผู้เรียน
3. จัดหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสม เช่น จะแบ่งเป็นกี่หน่วย หัวข้อย่อยอะไรบ้าง ใช้เวลานานเท่าไร พิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น
4. กำหนดหัวข้อ เพื่อสะดวกแก่นักเรียนว่าแต่ละหน่วยประกอบด้วยหัวข้อใดบ้าง
5. กำหนดความคิดรวบยอดหรือหลักการต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนว่านักเรียนจะเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการใดบ้าง

6. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้หมายถึงจุดประสงค์ที่แสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ทั่วไปรวมทั้งเกณฑ์การตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

7. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิง พฤติกรรมเพื่อเป็นแนวทางการผลิตสื่อการเรียนกิจกรรมการเรียนการออกแบบทดสอบ

8. กำหนดรูปแบบการประเมินผลโดยต้องออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ ให้ตรงกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อทราบความเป็นไปของนักเรียนว่ามีความก้าวหน้าทางการ เรียนเป็นอย่างไร

9. เลือกและผลิตสื่อการเรียนรู้ควรมีสื่อการเรียนรู้ในแต่ละหัวข้อเรื่องให้เรียบร้อย ควรจัดสื่อเหล่านั้นออกเป็นหมวดหมู่ในกล่องหรือแฟ้มที่เตรียมไว้ก่อนนำไปหาประสิทธิภาพเพื่อ หาความตรงความเที่ยง ก่อนนำไปใช้

10. สร้างข้อทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนควรสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาและ กิจกรรมที่กำหนดให้เกิดการเรียนรู้โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสำคัญ

11. การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อสร้างชุดกิจกรรมการ เรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้วต้องนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ไปทดสอบโดยวิธีการต่างๆก่อนนำไปใช้จริง

วิจัย วงษ์ใหญ่ (2545 : 189) กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นวางแผนดำเนินงาน มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาสาระของวิชาทั้งหมดอย่างละเอียด ว่าสิ่งที่เราจะนำมาทำเป็นชุด กิจกรรมนั้น จะมุ่งเน้นให้เกิดหลักของการเรียนรู้อะไรบ้าง นำเนื้อหาสาระวิชาที่ได้มาวิเคราะห์มา แบ่งเป็นหน่วยการเรียนในแต่ละหน่วยนั้นจะประกอบด้วยหัวข้อย่อย ๆ ซึ่งเราต้องศึกษาพิจารณา ให้ละเอียด ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในเนื้อหา อันจะสร้างความสับสนให้กับผู้เรียนได้ และ ควรคำนึงถึงการแบ่งหน่วยการเรียนของแต่ละวิชานั้น ควรเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระ ให้ ถูกต้องว่าอะไรเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ก่อนเป็นพื้นฐานตามลำดับขั้นตอนของความรู้ และ ลักษณะธรรมชาติของวิชานั้น ๆ

2. เมื่อศึกษาเนื้อหาสาระและแบ่งหน่วยการเรียนแล้ว จะต้องพิจารณาตัดสินใจอีก ครั้งหนึ่งว่า จะทำชุดกิจกรรมแบบใด โดยคำนึงถึงข้อกำหนดว่าผู้เรียนคือใคร จะทำอะไรกับผู้เรียน จะให้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะเป็นเกณฑ์ในการกำหนดการเรียน

3. การกำหนดหน่วยการเรียน โดยประมาณเนื้อหาสาระที่เราจะสามารถถ่ายทอด ความรู้แก่นักเรียนได้ตามชั่วโมงที่กำหนด โดยคำนึงถึงว่าเป็นหน่วยที่สนุก น่าเรียนรู้ ให้ความชื่น บานแก่ผู้เรียน หาสื่อการเรียนได้ง่าย

4. การกำหนดมโนคติ มโนคติที่เรากำหนดขึ้นจะสอดคล้องกับหน่วยการเรียนและ หัวเรื่องโดยสรุป แล้วคิดสาระหลักเพื่อเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน

5. การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับมโนคติ โดยกำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้ภายหลังจากการเรียนการสอนบทเรียนแต่ละเรื่องจบไปแล้ว โดยสามารถวัดได้ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนี้ถ้าผู้สอนกำหนดหรือระบุชัดเจนมากเท่าใดยิ่งจะประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น

6. นำจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละหัวข้อมาหากิจกรรมการเรียนการสอนแล้วจัดลำดับกิจกรรมการเรียนให้เหมาะสมถูกต้อง สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

7. เรียงลำดับกิจกรรมของแต่ละข้อให้เกิดความกลมกลืนกับการเรียนการสอนและนำมาหลอมเป็นกิจกรรมการเรียนขั้นที่สมบูรณ์

8. สื่อการสอน คือ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรมการเรียนที่ครูและนักเรียนจะต้องกระทำเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ ซึ่งครูจะต้องจัดทำขึ้น และจัดหาไว้ให้เรียบร้อย

9. การประเมินผล คือ การตรวจสอบดูว่าหลังการเรียนการสอนแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่จุดประสงค์ของการเรียนกำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้จะใช้วิธีใดก็ตามแต่จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่เราตั้งไว้ ถ้าการประเมินผลไม่ประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ความยุติธรรมจะไม่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและไม่ตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้

10. การทดลองใช้ชุดกิจกรรม การทดลองมี 3 ขั้นตอน คือ การทดลองรายบุคคล การทดลองเป็นกลุ่ม การทดลองกับห้องเรียนจริง หรือการทดลองภาคสนามตามลำดับ เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดการเรียน โดยนำไปทดลองในกลุ่มเล็ก ๆ ดูก่อน แล้วตรวจหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขอย่างดี จึงนำไปทดลองใช้กับผู้เรียน

ขั้นตอนการผลิต เป็นขั้นตอนการผลิตตามที่ได้วางแผนในขั้นตอนการวางแผน โดยผู้ผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องตรวจสอบความสอดคล้องทุกขั้นตอน และควรควบคุมระยะเวลาการผลิตตามแผนที่วางไว้

ขั้นตอนทดสอบประเมินผล เมื่อผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วจะต้องนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และมีคุณค่าแก่การนำไปใช้

จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประกอบด้วยคำชี้แจงใบความรู้ใบงานแบบฝึกหัด และแบบทดสอบหลังเรียน

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการสร้างไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงเพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้จริงให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545 : 145) ได้ให้ความหมายของเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีคุณค่าที่จะนำไปใช้กับผู้เรียน เกณฑ์การหาประสิทธิภาพ กำหนดเป็นเกณฑ์ที่ผู้สอนคาดหวังว่า ผู้เรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งหมด ต่อร้อยละของผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด นั่นคือ E_1/E_2 คือ ประสิทธิภาพของกระบวนการ/ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

ตัวอย่าง 75/75 หมายถึง เมื่อเรียนจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว ผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัด หรืองาน ได้ผลเฉลี่ย ร้อยละ 75 และทำการทดสอบหลังเรียนได้ผลเฉลี่ยร้อยละ 75

การที่จะกำหนดเกณฑ์ E_1/E_2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น ผู้สอนพิจารณาตามความพอใจ โดยปกติเนื้อหาที่เป็นความรู้ความจำ มักจะตั้งไว้ที่ 80/80, 85/85, หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาที่เป็นทักษะอาจตั้งไว้ต่ำกว่านี้ เช่น 75/75 เป็นต้น อย่างไรก็ตามไม่ควรตั้งเกณฑ์ไว้ต่ำจนเกินไป เพราะตั้งเกณฑ์ไว้เท่าใดมักจะได้ผลเท่านั้น

การหาค่า E_1 และ E_2 ใช้วิธีการคำนวณค่าร้อยละโดยใช้สูตรดังนี้ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2528 : 295)

$$E_1 = \left[\frac{\frac{\sum X}{N}}{A} \right] \times 100$$

E_1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทำแบบฝึกหัด และหรือกิจกรรมประกอบการเรียนระหว่างเรียน

$\sum X$ หมายถึง คะแนนรวมจากการทำแบบฝึกหัด และหรือการประกอบกิจกรรมการเรียนระหว่างเรียน

A หมายถึง คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดและหรือกิจกรรมการเรียนระหว่างเรียน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

$$E_2 = \left[\frac{\frac{\sum X}{N}}{B} \right] \times 100$$

E_2 หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยการทำแบบทดสอบหลังเรียนหรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

$\sum X$ หมายถึง คะแนนรวมจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน หรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

B หมายถึง คะแนนเต็มของการสอบหลังเรียน หรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

N หมายถึง จำนวนผู้เรียน

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไว้ที่ระดับ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละชุด

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ที่ คิดเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สรุปได้ว่าเป็นการนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการสร้างไปทดลองใช้และพัฒนาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยเป็นการหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดตามเกณฑ์ เช่น 80/80, 90/90 เป็นต้น

แผนการจัดการเรียนรู้

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ถือเป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร โดยในการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความหมาย และความสำคัญของแผนการเรียนรู้รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ ดังนี้

ความหมายของแผนการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : 5) ได้ให้ความหมายแผนการเรียนรู้ คือ แผนการเรียนรู้เป็นการนำวิชา หรือกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องทำการสอนตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน การใช้อุปกรณ์การสอนและการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระ และจุดประสงค์ การเรียนย่อย ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียนในด้านอุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่งแผนการเรียนรู้คือการเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือบันทึกการสอน

สุพล วัณสินธ์ (2543: 6) กล่าวว่า แผนการเรียนรู้ คือแผนหรือโครงการที่จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อการปฏิบัติการสอนในวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนไปสู่จุดประสงค์ การเรียนรู้ ได้อย่างมีคุณภาพ ทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ล่วงหน้า เพื่อทำการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ และวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ที่วิเคราะห์มาจากเจตนารมณ์ของหลักสูตร ความพร้อมของผู้เรียนและโรงเรียน

รุจิรี ภูสาระ (2545: 159) ให้ความหมายของแผนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้แผนการเรียนรู้ที่ดีจะต้องสามารถตอบคำถามได้ว่า

1. จะให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์อะไรบ้าง
2. จะเสริมสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอะไรบ้างจึงจะบรรลุจุดประสงค์
3. ครูจะต้องมีบทบาทอย่างไรในการจัดกิจกรรมตั้งแต่ครูเป็นศูนย์กลางจนถึงนักเรียนเป็นผู้จัดทำเอง
4. จะใช้สื่อ / อุปกรณ์อะไรบ้างจะช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์
5. จะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดคุณสมบัติตามที่คาดหวังไว้

สรุปได้ว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การเตรียมการสอนอย่างมีระบบเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้าและเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่หลักสูตรกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแผนการเรียนรู้

สุพล วัณสินธ์ (2543 : 6) กล่าวว่า แผนการเรียนรู้เป็นกุญแจสำคัญ ที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พอสรุปความสำคัญได้ ดังนี้

1. ทำให้เกิดการวางแผนวิธีสอน วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา

2. ช่วยให้ผู้ครูได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนตลอดจน การวัดผลประเมินผล

3. ส่งเสริมให้ผู้ครูได้ศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล

4. ใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้ครูที่มาสอนแทนได้

5. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ต้องเที่ยงตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษ

6. เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญและเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

ชาอุชัย อัจฉินสมาจาร (2543 : 17) ได้ให้ความสำคัญของแผนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ความเจริญงอกงามของการศึกษาของนักเรียนขึ้นอยู่กับ การคัดเลือกเนื้อหา วิชา กิจกรรม ประสบการณ์ และวิธีสอนที่ดัดแปลงให้เข้ากับ ความสนใจ ความต้องการ ความสามารถ และระดับวุฒิภาวะของเขา ครูที่ฉลาดวางแผนบทเรียนของตนเองเป็นอย่างดีจะ ได้ผลดีที่สุดในการสอน

2. แผนการเรียนรู้รวมถึงการจัดกรอบของจุดหมาย แล้วเลือกเนื้อหาวิชาระเบียบ แบบแผน วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคการประเมิน ครูที่ต้องทำสิ่งเหล่านี้ถูกบังคับให้เตรียม และจัด ระเบียบบทเรียนของตนให้ดี

3. การทำแผนการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการคาดคะเนว่าอะไรจะเกิดขึ้นและเลือก ประสบการณ์ที่จะเปลี่ยนเด็กให้ดียิ่งขึ้น การคาดคะเนจึงจะช่วยให้เกิดการสอนที่ดีซึ่งเป็น จุดมุ่งหมายของครูทุกคน การทำแผนการเรียนรู้จะกระตุ้นให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์

4. แผนการเรียนรู้ใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้ครูฝึกสอนเนื่องจากมีหลายเรื่องในใจของ นักศึกษา ครูเขาอาจลืมเนื้อหาวิชาที่จะสอน แผนการเรียนรู้จึงทำหน้าที่เป็นผู้เตือน

5. การวางแผนช่วยป้องกันการสูญเสียเวลาซึ่งปกติมักเกิดขึ้นกับการสอนที่ไม่ได้ จัดระเบียบแผนการเรียนรู้ช่วยให้ครูมีระเบียบนอกจากนี้ยังช่วยครูให้ตัดสินใจว่าจะสอนอย่างไร จึง ไม่มากหรือน้อยเกินไป ถ้าสอนมากเกินไปก็อาจไม่ได้ผลลัพธ์การเรียนรู้มากนัก ถ้าสอนน้อยเกินไป การสอนซ้ำที่ไม่จำเป็นก็ต้องเกิดขึ้น ไม่ว่าจะกรณีใดก็ทำให้ต้องสูญเสียเวลา

6. แผนการเรียนรู้ป้องกันไม่ให้ออกนอกเนื้อหาวิชา โดยทำให้ครูตระหนักถึงสิ่งที่ เขาทำให้สำเร็จในวันนั้น คำถามบางอย่างอาจทำให้การอภิปรายนำไปสู่บทเรียนแต่แผนการ เรียนรู้จะทำให้ครูกลับเข้าสู่บทเรียน

7. แผนการเรียนรู้ให้ความรู้สึกในความมั่นคง โดยเฉพาะต่อครูใหม่ซึ่งมักมี ความรู้สึกประหม่า และเครียด แผนการเรียนรู้ที่เตรียมมาอย่างดีจะช่วยเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง และลดความรู้สึกไม่มั่นใจ

8. หลักการของการทำกิจกรรมด้วยตนเอง ประยุกต์ใช้ทั้งกับครูและนักเรียนถ้าเด็กเรียนด้วยการกระทำ ครูก็จะสอนด้วยการกระทำ เช่นเดียวกันจากการทำแผนการเรียนรู้ครูจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพผลว่า โดยการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยประกันไปถึงการสอนที่ดี

9. แผนการเรียนรู้มีประโยชน์ ไม่เพียงกับครูเท่านั้น แต่จะมีประโยชน์ต่ออาจารย์ใหญ่ และศึกษานิเทศก์ด้วย อาจารย์ใหญ่และศึกษานิเทศก์สามารถรู้ว่าครูได้สอนอะไรไปบ้าง เนื้อหาครอบคลุมบทเรียนหรือไม่ และยังสามารถตัดสินประสิทธิภาพการทำงานของครู เนื่องจากแผนการเรียนรู้จะแสดงการเลือกเนื้อหาวิชา และวิธีสอนของครู

10. แผนการเรียนรู้ในอดีตจะเป็นประโยชน์สำหรับครูที่ช่วยสอนแทนในยามฉุกเฉิน ครูสอนแทนจะกำหนดบทเรียนในอนาคต โดยตั้งบนพื้นฐานของเนื้อหาวิชาที่ได้สอนในชั้นเรียน ไปแล้ว

จากความหมายดังกล่าว แผนการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากทำให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดกิจกรรมและจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้มีมากมายหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับครูผู้สอนหรือสถานศึกษาจะเลือกใช้ หรือนำไปปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบหรือรายละเอียดภายในแต่ละรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายกัน ดังนี้

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2540 : 134) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียน เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรอบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. ด้วยสาระอะไร (โครงสร้างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

เพื่อให้ตอบคำถามดังกล่าว จึงกำหนดให้แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. สาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหา
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน

6. วัดผลประเมินผล

จากองค์ประกอบของแผนการสอนดังกล่าว ทำให้รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละรูปแบบมีส่วนประกอบที่คล้ายกัน

ยุพิน พิพิธกุล (2545 : 257) ได้เสนอรูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....

เรื่อง.....ระยะเวลา.....ชั่วโมง

1. จุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.1 ด้านความรู้
 - 1.2 ด้านทักษะ/กระบวนการ
 - 1.3 ด้านคุณลักษณะ
2. สาระการเรียนรู้
3. สื่อการเรียนรู้
4. กิจกรรมการเรียนรู้
5. การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้
6. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

นอกจากนี้ อารมณ์ ใจเที่ยง (2546 : 214-216) ได้เสนอรายละเอียดในรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดการเรียนรู้ที่.....

รายวิชา.....ชั้น.....ชื่อแผนหรือหน่วยการเรียนรู้.....

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

ระบุจุดประสงค์ให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม
2. สาระการเรียนรู้

ระบุเนื้อหาสาระหรือแนวคิดของเนื้อเรื่อง/สาระที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เรียงตามลำดับ
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้
 - 3.1 ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
 - 3.2 ใช้นวัตกรรมเรียนรู้ต่างๆ ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้

3.3 มีลำดับขั้นตอนเป็นขั้นนำสู่บทเรียนขั้นปฏิบัติกิจกรรม และขั้นสรุปหลักความคิด
รอบยอด

4. การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

4.1 ประเมินความรู้

4.2 ประเมินผลการปฏิบัติ

4.3 เครื่องมือในการประเมิน

5. แหล่งการเรียนรู้

5.1 ระบุวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ตามลำดับของกิจกรรม

5.2 ระบุแหล่งการเรียนรู้ สถานที่ต่าง ๆ ที่ผู้เรียนไปศึกษาเรียนรู้

5.3 ระบุบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นวิทยากร

6. บันทึกผลการจัดการเรียนรู้

6.1 เขียนแสดงผลการจัดการเรียนรู้

6.2 เขียนปัญหาต่าง ๆ ที่พบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.3 เขียนข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

จากรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงตัวอย่างของแผนการจัดการ
เรียนรู้ โดยรูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้ สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมและความ
จำเป็นในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้รายงานจะต้องคำนึงถึงนโยบายของโรงเรียนที่
กำหนดไว้ว่าให้ใช้รูปแบบใดในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบที่ทางโรงเรียนกำหนดขึ้นเป็นแผนการ
จัดการเรียนรู้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านเชิง
วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสาระที่ 1 การอ่าน มีองค์ประกอบดังนี้

1. ขั้นเตรียม

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน โดยวิธีการนับเลขแต่ละกลุ่มจะกำหนด
หน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มคือหัวหน้ากลุ่มเลขานุการและผู้รายงาน (การเข้ากลุ่มในแต่ละคาบเรียน
จะหมุนเวียนหน้าที่กันไป) ซึ่งครูจะต้องอธิบายหน้าที่และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทุก
คนทราบ

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ใช้ภาพแผนภูมิเกมเพลงหรือวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพื่อตั้งเป็นคำถามในการ
สนทนา

3. ขั้นดำเนินการสอน

(เป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค
การคิดแบบหมวกหกใบ)

3.1 ชั้นรวบรวมข้อมูลโดยใช้หมวดสีขาวยุโดยนักเรียนแต่ละคนจะหาข้อมูลจากการศึกษาเนื้อเรื่องแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.2 ชั้นกำหนดปัญหาโดยใช้หมวดสีฟ้าให้นักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาจากเรื่องที่อ่านแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.3 ชั้นเสนอทางเลือกโดยใช้หมวดสีเขียวให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาเอกสารประกอบเนื้อหาแล้วใช้หมวดสีเขียวเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.4 ชั้นตัดสินใจเลือกทางเลือกนักเรียนจะเข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายหาทางเลือกโดยใช้หมวดสีเหลืองหมวดสีดำและหมวดสีแดงตามลำดับคือให้สมาชิกในกลุ่มใช้หมวดสีเหลืองคิดถึงผลในทางบวกข้อดีจุดเด่นคุณค่าคิดถึงความเป็นไปได้และประโยชน์ที่ได้รับแล้วใช้หมวดสีดำบอกข้อเสียจุดอ่อนจุดบกพร่องผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนักเรียนในกลุ่มตัดสินใจเลือกทางเลือกร่วมกันแล้วใช้หมวดสีแดงเพื่อถามความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มที่มีต่อผลการตัดสินใจ

4. ชั้นสรุปตัวแทนของกลุ่มออกมารายงานตามประเด็นที่กำหนดในการเรียนโดยครูจะเป็นผู้สรุปเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังบกพร่องอยู่

5. ชั้นประเมินผลวัดและประเมินจากการตอบคำถามการรายงานการตรวจใบงานและการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

ขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้

รุจิร ภูสาระ (2545 : 159) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทำแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตร พ.ศ. 2542 ไว้ดังนี้

1. ทำความเข้าใจมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งแนวความคิดขอบเขตของกลุ่มสาระการเรียนรู้มาเป็นกรอบในการทำแผนการเรียนรู้

2. เขียนจุดประสงค์ปลายทางที่กล่าวถึง

2.1 จุดประสงค์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2 จุดประสงค์จากคำอธิบายรายวิชา

3. เขียนโครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมด ได้แก่

3.1 หัวข้อย่อย (จากคำอธิบายรายวิชาและหนังสืออ้างอิง)

3.2 จำนวนตามในแต่ละหัวข้อย่อย

3.3 สาระสำคัญที่เน้นความคิดรวบยอด/หลักการ/ทักษะ/ลักษณะนิสัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 33) ได้เสนอแนะขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจในหลักสูตร จุดหมาย โครงสร้างของกลุ่ม ประสพการณ์ต่าง ๆ จุดประสงค์ของกลุ่มประสพการณ์ และคำอธิบายกลุ่มประสพการณ์ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเนื้อหาสาระสำคัญ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้วิชาที่ครูจะสอนในแต่ละรายวิชา

2. ศึกษาคู่มือในการใช้หลักสูตร คู่มือการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการปรับหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอน ในแต่ละกลุ่มประสพการณ์

จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่าในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สามารถแบ่งขั้นตอนได้แก่การศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การกำหนดแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ พัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

การเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ เป็นเทคนิควิธีการที่ได้รับความนิยมนำมาใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดงครึ่งใหญ่ โดยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความหมายของการคิดแบบหมวกหกใบ

การคิดแบบหมวกหกใบของ Bono. (2000 : 7) เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดมิติแห่งการคิดให้กว้างขวางออกไปและแสดงให้เห็นว่าการคิดแต่ละแบบมีศักยภาพและข้อจำกัดอย่างไรแทนที่จะยึดติดกับความคิดแบบใดแบบหนึ่งว่าเป็นบุคลิกหรือเป็นตัวตนตลอดไป การคิดอย่างรอบด้านพร้อมที่จะคิดได้หลายแบบในสถานการณ์ต่าง ๆ ต่างหากที่จะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

วิธีการหมวกหกใบได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องจากมีขั้นตอนวิธีการจัดกิจกรรมที่ง่าย ปฏิบัติได้จริง และได้ผลชัดเจนถือเป็นเทคนิควิธีใหม่ที่สามารถเปลี่ยนวิธีการระดมความคิดและการอภิปรายในการประชุมเป็นการสร้างเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการร่วมกันคิดแบบสร้างสรรค์แทนที่จะวิจารณ์กันเฉพาะทางด้านเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยดังที่ทำกันตามปกติ

วิธีการคือให้สมมติว่ามีหมวกสีต่าง ๆ กั้นหกใบผู้ใช้ความคิดอาจเลือกขึ้นมาสวมหนึ่งใบหรือถูกขอให้สวมหมวกสีใดสีหนึ่งหรือถูกขอให้ถอดหมวกทุกคนในที่ประชุมสามารถใช้หมวกได้

1. หมวกสีขาวการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นกลางไม่ใช้อารมณ์

2. หมวกสีแดง การอนุญาตให้แสดงความรู้สึกกลางสังหรณ์และสัญชาตญาณ
3. หมวกสีดำ การหาเหตุผลในทางลบ การตัดสินใจที่ระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ
4. หมวกสีเหลือง การหาเหตุผลในทางบวก ความเป็นไปได้ การมองประโยชน์ที่ได้รับ
5. หมวกสีเขียว ความคิดใหม่ๆ ความคิดสร้างสรรค์
6. หมวกสีฟ้า การควบคุมวิธีการระดมความคิด

วิธีนี้อาจดูง่ายมากจนเกินไปเหมือนของเด็กเล่นแต่ก็ได้ผลยอดเยี่ยมเนื่องจากเป็นการสร้างให้เกิดกฎระเบียบในการใช้ความคิดร่วมกันระหว่างหลายคนวิธีการนี้ให้ประโยชน์ดังนี้คือง่ายต่อการเรียนรู้และการใช้และกระตุ้นความสนใจได้ดีการใช้หมวกจริงหรือภาพหมวกและสีอื่นต่าง ๆ มีส่วนช่วยอย่างมาก

สรุปได้ว่าเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบเป็นวิธีการคิดอย่างเป็นระบบ ในการพิจารณาสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้สีของหมวกเป็นสัญลักษณ์แทนการคิด 6 ด้าน ซึ่งเป็นแนวคิดของ Bono. (2000 : 7) ดังนี้

1. หมวกสีขาว เป็นการค้นหาข้อมูล ข้อเท็จจริงของสถานการณ์
2. หมวกสีฟ้า เป็นการกำหนดปัญหา จุดเน้นของการคิด การสรุป กำหนดขั้นตอน และการควบคุมการคิดของแต่ละคนให้ตรงกับสีหมวกที่ใช้
3. หมวกสีเขียว เป็นการค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์
4. หมวกสีเหลือง เป็นการคิดถึงผลในทางบวก ข้อดี จุดเด่น คุณค่า คิดถึงความ เป็นไปได้และประโยชน์ที่ได้รับ
5. หมวกสีดำ เป็นการคิดถึงผลในทางลบ จุดอ่อน จุดบกพร่อง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
6. หมวกสีแดง เป็นการคิดจากอารมณ์ ความรู้สึก

ความมุ่งหมายของการคิดแบบหมวกหกใบ

การคิดแบบหมวกหกใบของ Bono. (2000 : 25-26) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของ การคิดแบบหมวกหกใบไว้คือ

1. การทำให้การคิดง่ายขึ้นด้วยช่วยให้ผู้คิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งในเวลานั้นแทนที่จะต้องให้ความสนใจทั้งอารมณ์เหตุผลข้อมูลความคาดหวังและความคิดสร้างสรรค์ในเวลาเดียวกันนักคิดจะสามารถจัดการแต่ละอย่างได้นั้นคือแทนที่นักคิดจะใช้เหตุผลมาสนับสนุนสิ่งที่ค่อนข้างจะเป็นอารมณ์นักคิดจะสามารถเผชิญหน้ากับอารมณ์ล้วน ๆ ด้วยหมวกสีแดงโดยไม่จำเป็นต้องอธิบายขณะที่หมวกสีดำจะสามารถถูกนำมาใช้เมื่อนักคิดต้องเกี่ยวข้องกับแง่มุมที่เป็นเหตุผล

2. การเปิดทางให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดช่วยให้เราขอให้ใครคนใดคนหนึ่งคิดแบบใดแบบหนึ่งถ้าในการประชุมหนึ่งๆใครคนใดคนหนึ่งมีทักษะในทางลบอย่างเหนียวแน่นเราสามารถร้องขอให้เขาถอดหมวกสีดำออกและขอร้องให้สวมหมวกสีเหลืองบ้างเป็นการบอกอย่างตรงๆให้มีทักษะในแง่บวกเป็นคำพูดเฉพาะที่ไม่ทำให้ผิดใจกัน

ประโยชน์ของการคิดแบบหมวกหกใบ

1. สามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ง่ายกระตุ้นความสนใจได้ดีการใช้หมวกจริงหรือภาพหมวกและสีสันต่าง ๆ มีส่วนช่วยอย่างมาก
2. ใช้เวลาคิดได้รวดเร็วทำให้เหลือเวลาสำหรับความคิดสร้างสรรค์อื่น ๆ
3. สามารถแสดงความรู้สึกหรือสัญชาตญาณโดยไม่ต้องเกรงว่าจะไม่เหมาะสมในที่ประชุม
4. สามารถคิดแบบใดแบบหนึ่งในเวลาหนึ่งได้อย่างเต็มที่โดยไม่สับสนกับความคิดหมวกสีอื่นในเวลาเดียวกัน
5. สามารถเปลี่ยนแบบความคิดได้ง่ายและตรงไปตรงมาโดยไม่ล่วงเกินใครด้วยการเปลี่ยนสีหมวก
6. ผู้ระดมความคิดทุกคนสามารถใช้หมวกแต่ละสีได้ครบทุกสีแทนที่จะคิดแต่เพียงสีเดียวด้านเดียวตามปกติ
7. เป็นการแยกทีฐี้ออกไปและปล่อยความคิดให้มีอิสรภาพที่จะคิดได้อย่างเต็มที่
8. สามารถจัดลำดับการลำดับความคิดให้เหมาะสมที่สุดกับหัวข้อ
9. ป้องกันมิให้เกิดโต้เถียงกันไปมาในที่ประชุมเพื่อฝ่ายต่าง ๆ จะได้สามารถคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

การใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ

การใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบเป็นการสวมบทบาทสมมติว่าแต่ละคนใช้หมวกสีต่าง ๆ เพื่อแทนกรอบการคิดในขณะนั้นซึ่งมีเทคนิคการคิดของ Bono. (2000: 192-198) ดังนี้

1. หมวกสีขาวให้จินตนาการถึงคอมพิวเตอร์ที่ให้แต่ข้อเท็จจริงและตัวเลขที่เราต้องการซึ่งคอมพิวเตอร์จะเป็นกลางไม่มีอคติไม่มีการตีความไม่มีการแสดงความคิดเห็นเมื่อสวมหมวกสีขาวผู้ฝึกคิดจะต้องทำตัวเลียนแบบคอมพิวเตอร์การคิดด้วยหมวกสีขาวเป็นการคิดที่มีระเบียบวินัยและมีทิศทางแน่ชัดผู้ฝึกคิดจะต้องพยายามเป็นกลางและมองสิ่งต่าง ๆ อย่างปราศจากอคติโดยนำเสนอในรูปของข้อมูลเท่านั้น

2. หมวกสีแดงเมื่อสวมหมวกสีแดงผู้ฝึกคิดสามารถใช้อารมณ์ความรู้สึกที่มีเป็นเรื่องชอบธรรมและเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการคิดหมวกสีแดงช่วยเปิดทางให้ผู้ฝึกคิดสามารถเข้าออกจากสภาวะของความรู้สึกได้อย่างสะดวกซึ่งปกติแล้วผู้ฝึกคิดสวมหมวกสีแดงก็ไม่ควร

พยายามตัดสินอารมณ์ความรู้สึกหรือหาเหตุผลมาสนับสนุนแต่อย่างใดหากความคิดเห็นใดก็ตาม มีความรู้สึกรวมอยู่ด้วยความคิดเห็นนั้นก็ถือว่าอยู่ภายใต้หมวดสีแดง

3. หมวดสีดำการคิดภายใต้หมวดสีดำเป็นการมุ่งประเมินค่าในทางลบผู้ฝึกคิดด้วย หมวดสีดำจะคอยชี้แจงว่าจุดใดผิดพลาดไม่ถูกต้องและมีข้อบกพร่องคอยชี้ว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นไม่ สอดคล้องกับประสบการณ์และความรู้ที่เคยได้รับมาอย่างไรการคิดด้วยหมวดสีดำไม่ใช่การ ได้เถียงและไม่ควรเป็นเช่นนั้นการคิดแบบนี้เป็นความพยายามอย่างมีเป้าหมายเพื่อคิดถึง องค์ประกอบแง่ลบด้วย

4. หมวดสีเหลืองการคิดด้วยหมวดสีเหลืองเป็นการคิดในทางบวกและในทาง สร้างสรรค์สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์ของความสว่างไสวเจิดจ้าแจ่มใสมองโลกในแง่ดีหมวดสีเหลือง จะครอบคลุมแง่มุมในเชิงบวกทำหน้าที่พิสูจน์เสาะหาคุณประโยชน์โดยแสดงทัศนะในแง่ดีที่ น่าเชื่อถือซึ่งอาจก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ หรือยังสามารถเป็นการคาดคะเนหรือการมองหาโอกาสหรือ การมีความใฝ่ฝันอีกด้วย

5. หมวดสีเขียวการคิดแบบหมวดสีเขียวเป็นการคิดริเริ่ม ผู้สวมหมวดสีเขียวคือผู้ที่ จะสร้างสิ่งต่าง ๆ สีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์การเจริญเติบโตแต่ผู้สวมหมวดสี เขียวก็สามารถหยุด ณ จุดใดจุดหนึ่งเพื่อดูว่ามีความคิดอื่น ๆ ที่พอจะเป็นไปได้ดีกว่าหรือไม่ผู้ฝึก คิดจะต้องพยายามคิดไปข้างหน้าจากความคิดหนึ่งไปสู่อีกความคิดหนึ่งเพื่อค้นหาความคิดใหม่ ๆ

6. หมวดสีฟ้าหมวดสีฟ้าเป็นหมวดควบคุมผู้ฝึกคิดด้วยหมวดสีฟ้าจะจัดระบบ ความคิดด้วยตนเองเปรียบได้กับวาทยกรในวงออเคเรสต้าโดยจะหน้าที่บอกให้มีการมีการสวม หมวดสีต่าง ๆ จะกำหนดทิศทางความคิดที่จะต้องดำเนินไปเป็นผู้กำหนดจุดสนใจระบุปัญหาและ วางแนวคำถามหมวดสีฟ้าจะเป็นตัวกำหนดงานคิดที่ควรกระทำรับผิดชอบในการมองภาพรวม และสรุปโดยสิ่งเหล่านี้ อาจเกิดเป็นระยะ ๆ ในช่วงเวลาของการคิดหรือ ณ จุดจบก็ได้ นอกจากนี้ หมวดสีฟ้ายังทำหน้าที่ขัดจังหวะในบางโอกาสได้เพื่อร้องขอให้มีการสวมหมวดสีใดสีหนึ่งและเพื่อ กำหนดลำดับขั้นตอนการคิด

ดังนั้นเทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบนั้นขึ้นอยู่กับผู้ฝึกคิดจะต้องตระหนักว่าขณะนั้น ตนสวมหมวดสีใดและกำลังอยู่ในกระบวนการคิดแบบใดซึ่งกระบวนการทั้งหมดอยู่ภายใต้การ ควบคุมหรือการใช้หมวดสีฟ้านั่นเอง

ขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบ

1. ชั้นเตรียมแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 ถึง 5 คน โดยวิธีการนับเลขแต่ละ กลุ่มจะกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มคือหัวหน้ากลุ่มเลขานุการและผู้รายงาน (การเข้ากลุ่มใน

แต่ละคาบเรียนจะหมุนเวียนหน้าที่กันไป) ซึ่งครูจะต้องอธิบายหน้าที่และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทุกคนทราบ

2. ชี้นำเข้าสู่บทเรียนใช้ภาพแผนภูมิเกมเพลงหรือวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพื่อตั้งเป็นคำถามในการสนทนา

3. ชี้นำดำเนินการสอน

3.1 ชี้นำรวบรวมข้อมูลโดยใช้หมวดสีขาวยุโดยนักเรียนแต่ละคนจะหาข้อมูลจากการศึกษาเนื้อเรื่องแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.2 ชี้นำกำหนดปัญหาโดยใช้หมวดสีฟ้าให้นักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาจากเรื่องที่อ่านแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.3 ชี้นำเสนอทางเลือกโดยใช้หมวดสีเขียวให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาเอกสารประกอบเนื้อหาแล้วใช้หมวดสีเขียวเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน

3.4 ชี้นำตัดสินใจเลือกทางเลือกนักเรียนจะเข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายหาทางเลือกโดยใช้หมวดสีเหลืองหมวดสีดำและหมวดสีแดงตามลำดับคือให้สมาชิกในกลุ่มใช้หมวดสีเหลืองคิดถึงผลในทางบวกข้อดีจุดเด่นคุณค่าคิดถึงความเป็นไปได้และประโยชน์ที่ได้รับแล้วใช้หมวดสีดำบอกข้อเสียจุดอ่อนจุดบกพร่องผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นซึ่งเลขานุการจะบันทึกไว้ให้นักเรียนในกลุ่มตัดสินใจเลือกทางเลือกร่วมกันแล้วใช้หมวดสีแดงเพื่อถามความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มที่มีต่อผลการตัดสินใจเลขานุการจะบันทึกไว้

4. ชี้นำสรุปตัวแทนของกลุ่มออกมารายงานตามประเด็นที่กำหนดในการเรียนโดยครูจะเป็นผู้สรุปเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังบกพร่องอยู่

5. ชี้นำประเมินผลวัดและประเมินจากการตอบคำถามการรายงานการตรวจใบงานและการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบ สรุปได้ว่า การสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวดหกใบ แบ่งเป็นขั้นได้แก่ ขั้นเตรียมขั้นการนำเข้าสู่บทเรียนขั้นดำเนินการสอนขั้นสรุป และขั้นประเมินผลดังนี้

ขั้นเตรียม

แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 ถึง 5 คน โดยวิธีการนับเลขแต่ละกลุ่มจะกำหนดหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่มคือหัวหน้ากลุ่มเลขานุการและผู้รายงาน (การเข้ากลุ่มในแต่ละคาบเรียนจะหมุนเวียนหน้าที่กันไป) ซึ่งครูจะต้องอธิบายหน้าที่และแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทุกคนทราบ

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ใช้ภาพแผนภูมิเกมเพลงหรือวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพื่อตั้งเป็นคำถามในการสนทนา

ขั้นดำเนินการสอน

(เป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ)

1. ขั้นรวบรวมข้อมูลโดยใช้หมวกสีขาวโดยนักเรียนแต่ละคนจะหาข้อมูลจากการศึกษาเนื้อเรื่องแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน
2. ขั้นกำหนดปัญหาโดยใช้หมวกสีฟ้านักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาจากเรื่องที่อ่านแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน
3. ขั้นเสนอทางเลือกโดยใช้หมวกสีเขียวนักเรียนแต่ละคนศึกษาเอกสารประกอบเนื้อหาแล้วใช้หมวกสีเขียวเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาแล้วบันทึกลงในสมุดของแต่ละคน
4. ขั้นตัดสินใจเลือกทางเลือกนักเรียนจะเข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายหาทางเลือกโดยใช้หมวกสีเหลืองหมวกสีดำและหมวกสีแดงตามลำดับคือให้สมาชิกในกลุ่มใช้หมวกสีเหลืองคิดถึงผลในทางบวกข้อดีจุดเด่นคุณค่าคิดถึงความเป็นไปได้และประโยชน์ที่ได้รับแล้วใช้หมวกสีดำบอกข้อเสียจุดอ่อนจุดบกพร่องผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นนักเรียนในกลุ่มตัดสินใจเลือกทางเลือกร่วมกันแล้วใช้หมวกสีแดงเพื่อถามความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่มที่มีต่อผลการตัดสินใจ

ขั้นสรุป

ตัวแทนของกลุ่มออกมารายงานตามประเด็นที่กำหนดในการเรียนโดยครูจะเป็นผู้สรุปเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังบกพร่องอยู่

ขั้นประเมินผล

วัดและประเมินจากการตอบคำถามการรายงานการตรวจใบงานและการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

ซึ่งขั้นที่นำเสนอมาได้นำไปใช้ออกแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้

ความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ ความหมาย และความสำคัญของการอ่านจุดมุ่งหมายของการอ่าน และการอ่านเชิงวิเคราะห์ รายละเอียดดังนี้

ความหมายของการอ่าน

ประเทิน มหาพันธ์ (2530 : 20) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการในการแปลความของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการบันทึกไว้รวมถึงการทำความเข้าใจความหมายเรื่องที่อ่านซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอดหรือจินตนาการได้

เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย (2534 : 5) กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะด้านภาษาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่างๆที่เป็นรากฐานในการเรียนแต่ละสาขาวิชาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์และความสามารถของแต่ละคนเป็นทักษะที่สามารถนำไปเชื่อมโยงกับทักษะอื่นได้เพราะผู้อ่านสามารถนำข้อมูลที่อ่านไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสารเช่นการพูดถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นฟังการเขียนตำราหรือเรื่องราวให้ผู้อื่นรับรู้ได้

พุลสุข ญาณไพศาล (2540 : 1) ได้กล่าวว่าการอ่านคือการถอดรหัสความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดและนำความคิดนั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์ตัวอักษรเป็นเพียงเครื่องหมายแทนคำพูดและคำพูดก็เป็นเพียงเสียงใช้แทนของจริงอีกทอดหนึ่งเพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏในข้อความนั้นๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2546 : 11) กล่าวว่า การอ่านเป็นกระบวนการรับสารเริ่มจากการเห็นตัวอักษรลำดับต่อไปจะเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการบันทึกไว้การแปลความจากการอ่านต้องมีความเข้าใจการประเมินค่าและการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองการอ่านเป็นการแปลความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ความคิดและเกิดความเข้าใจในเรื่องราวที่อ่านและสามารถนำความรู้ความคิดหรือสาระจากเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

จากความหมายของผู้อ่านสามารถสรุปได้ว่าการอ่านคือกระบวนการแปลความหมายจากตัวอักษรสัญลักษณ์คำวลีและประโยคจากการสื่อความหมายของผู้เขียนถึงผู้อ่านโดยผู้อ่านต้องแปลความหมายออกมาเป็นความคิดอย่างมีเหตุผลตีความจากตัวอักษรที่ออกมาเป็นความคิดโดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเพื่อนำความคิดที่ได้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ความสำคัญของการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545 : 11) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโตและจนกระทั่งถึงวัยชราการอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆทั่วโลกซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารทำให้ผู้อ่านมีความสุขมีความหวังและมีความอยากรู้อยากเห็นอันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคนการอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเองคือพัฒนาการศึกษาพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์และสนองความอยากรู้อยากเห็น

นอกจากนี้การจะพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองก้าวหน้าได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถซึ่งความรู้ต่างๆก็ได้มาจากการอ่านนั่นเอง

อวยพร พานิชและคณะ (2543 : 40 – 41) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่าทำให้คนเป็นคนทันสมัยเพราะว่ารู้ข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆตลอดเวลาทำให้มีปัญหาและประสบการณ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

จากการศึกษาความสำคัญของการอ่านดังกล่าวสรุปได้ว่าการอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตตั้งแต่เกิดจนโตมีส่วนช่วยสร้างความสำเร็จในการดำรงชีวิตพัฒนาการศึกษาพัฒนาอาชีพพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเป็นคนทันสมัยทันเหตุการณ์ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านต่าง ๆ และการอ่านจะสร้างความรู้ความเข้าใจมีความชำนาญในด้านต่าง ๆ สร้างความรู้ความคิดและสติปัญญาแก่นุชยในการแก้ปัญหาต่างๆความคิดที่สามารถเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดีย่อมนำไปสู่ความคิดที่ดีและการจะพัฒนาประเทศให้รุ่งเรืองก้าวหน้าต้องอาศัยประชาชนที่มีความคิดความรู้ความสามารถซึ่งความรู้ดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากการอ่านเป็นสำคัญ

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

สมพร มั่นตะสูตร (2526: 11 – 12) ได้แบ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านออกเป็น 4 ประการคือ

1. การอ่านเพื่อความรู้การอ่านเพื่อให้ได้ความรู้ที่นั้นอาจจะแบ่งวัตถุประสงค์ย่อยออกเป็นเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการเพื่อศึกษาหาความรู้ต่างๆเพื่อการรับรู้ข่าวสารข้อเท็จจริงเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษเพื่อนำไปใช้ประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเพื่อรวบรวมข้อมูลเอามาทำรายงานทำวิจัย

2. การอ่านเพื่อความบันเทิง
3. การอ่านเพื่อหาแนวคิดแปลกใหม่
4. การอ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านได้แก่อ่านเพื่อความรู้เพื่อความบันเทิงเพื่อหาความคิดที่แปลกใหม่หรือเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพซึ่งแต่ละอย่างมีจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้อ่านที่ต้องการค้นหาสิ่งที่เป็นเป้าหมายในการอ่านในครั้งนั้นเป็นสำคัญ

การอ่านเชิงวิเคราะห์

1. ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์

ชวาล แพร์ตกุล (2537 : 257) ให้ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ไว้ว่าเป็นความสามารถในการแยกสิ่งสำเร็จรูปออกเป็นส่วนย่อย ๆ ตามหลักการและกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้ เพื่อค้นหาความจริงต่าง ๆ ที่ซ่อนแฝงอยู่ในเรื่องนั้น

ประเทิน มหาพันธ์ (2530 : 173) ให้ความหมายไว้ว่าการอ่านเชิงวิเคราะห์คือการคิดอย่างรอบคอบโดยใช้วิจารณญาณในการตัดสินความคิดของผู้เขียนว่าเป็นไปในลักษณะใดมากกว่าการที่จะเห็นดีเห็นชอบไปกับความคิดของผู้เขียนโดยสิ้นเชิง

กรมวิชาการ (2544 : 208) ได้ให้ความหมายของการอ่านเชิงวิเคราะห์ไว้ว่าเป็นการอ่านหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะให้ได้ว่าส่วนต่าง ๆ นั้นมีความหมายและความสำคัญอย่างไรบ้างแต่ละด้านสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร

จากความหมายของการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์คือการอ่านเพื่อจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อการตัดสินใจหรือสรุปอย่างสมเหตุสมผล

2. ความสำคัญของการอ่านเชิงวิเคราะห์

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 12) ได้กำหนดจุดเน้นของการเรียนการสอนในคู่มือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ว่าสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการจัดการเรียนรู้อุ้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสิ่งที่ต้องคำนึงถึงความมุ่งหวังให้นักเรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพครูจึงต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานที่กำหนดมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้านคือความรู้ทักษะกระบวนการและคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมและฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยและการใช้กระบวนการในการแสดงออกทุกด้าน

การวิเคราะห์วิจารณ์เป็นทักษะกระบวนการพื้นฐานที่สำคัญใน 9 ขั้นตอนคือ

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นว่าความสามารถในการวิเคราะห์กับสิ่งที่อ่านเป็นสิ่ง
ที่จำเป็นต่อบุคคลทุกระดับเพราะเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

3. หลักการสร้างคำถามและการประเมินการอ่านเชิงวิเคราะห์

ซวาล แพร์ตกุล (2537 : 259) กล่าวถึงความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆของ
มนุษย์แสดงออกมาได้หลายทางโดยมีเครื่องมือหลายชนิดที่ใช้ในการวัดตามแต่ละจุดประสงค์ของ
การวัดในการเรียนรู้โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาจึงนิยมใช้แบบทดสอบหลายแบบมีการวัดและ
ประเมินความสามารถของผู้เรียนฉะนั้นแบบทดสอบจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องมือค้นคว้า
พัฒนาความสามารถของผู้เรียนการอ่านเชิงวิเคราะห์การฝึกให้นักเรียนรู้จักคิดและตอบคำถาม
ชนิดนี้ได้ โดยแบ่งชนิดของการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ชนิดคือ

1. การวิเคราะห์หาความสำคัญเป็นการค้นหาลักษณะที่เด่นชัดของเรื่องแบ่ง
ออกเป็น 3 ชนิด

1.1 คำถามวิเคราะห์ชนิดเป็นความสามารถขั้นต้นในการวิเคราะห์เป็นคำถามที่
ให้นักเรียนแจงบอกชนิดลักษณะประเภทของข้อความเรื่องราววัตถุสิ่งของเหตุการณ์และการ
กระทำต่างๆตามกฎเกณฑ์และหลักการใหม่ที่กำหนดให้ดังตัวอย่าง

คำถาม : การทดลองนี้เป็นลักษณะใด

คำตอบ : เชื้อได้นำสงสัยยังไม่รัดกุมเป็นต้น

1.2 คำถามวิเคราะห์สิ่งสำคัญเป็นคำถามที่ให้ค้นหาสิ่งที่มีความหมายสำคัญ
ของเรื่องราวในแง่มุมต่าง ๆ ก่อนให้จับใจความสำคัญที่เป็นเนื้อหาสาระและแก่นสารของเรื่องราว
ให้วิเคราะห์หาผลลัพธ์ผลสรุปความเด่นชัดที่มีคุณค่าและความด้อยที่ไร้สาระหรือสิ่งที่มีอิทธิพล
ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อเรื่องนั้นในทางใดทางหนึ่งคำถามชนิดนี้เป็นที่ต้องการของการศึกษา
ทุกระดับเพราะต้องการทราบว่าผู้เรียนสามารถจับจุดสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ได้หรือไม่หรือมี
ความสามารถที่จะค้นหาสิ่งเหล่านี้ได้ดีเพียงใดดังตัวอย่าง

คำถาม : ข้อความนี้กล่าวว่าสิ่งใดสำคัญที่สุด

คำตอบ : ความเพียรความซื่อสัตย์ความขยันความอดทนเป็นต้น

1.3 คำถามวิเคราะห์เลศนัยเป็นคำถามที่ฝึกให้เป็นคนมีไหวพริบรู้ทันคนทัน
เหตุการณ์

2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เป็นการค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างคุณลักษณะ
สำคัญใดๆของเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้รู้ว่าอะไรเกี่ยวข้องกับสิ่งใดแบ่งเป็น 8 ลักษณะดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ตามกันได้แก่สิ่งของสองสิ่งขึ้นไปที่เปลี่ยนแปลงและสามารถ
นำการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ มาตั้งกฎเกณฑ์หรือกำหนดแนวโน้มทำลายล่วงหน้าได้เมื่อเขียนคำถาม
ให้วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ตามกันของเรื่องใด ๆ มักใช้สำนวนว่า

2.1.1 คำกล่าวใดสอดคล้องกับเรื่องนี้

2.1.2 สิ่งใดจะเกิดตามมาเป็นต้น

2.2 ความสัมพันธ์กลับกันได้แก่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงจำนวนและขนาดตรงกันข้าม เมื่อถามแบบไม่มีความสัมพันธ์กันมักจะเขียนถามว่า

2.2.1 สิ่งใดไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

2.2.2 สิ่งใดไม่สอดคล้องกับเรื่องนี้เป็นต้น

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับส่วนย่อยเป็นการหาความเกี่ยวข้องระหว่างส่วนย่อยๆด้วยกันเองในแง่มุมต่าง ๆ เช่น

2.3.1 โคลงบทที่ 2 เกี่ยวข้องอย่างไรกับบทแรก

2.3.2 วรรคที่ 2 มีความสัมพันธ์กับวรรคที่ 3 อย่างไร

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมดมักเขียนคำถามสัมพันธ์ระหว่างตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องนั้นกับเนื้อความทั้งหมดมักจะเขียนถามว่าโคลงบทที่ 3 เกี่ยวข้องกับโคลงทั้งบทอย่างไร

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างหลายๆส่วนย่อยกับเรื่องทั้งหมดคำถามชนิดนี้ต้องการให้ค้นหาว่ามีส่วนย่อยใดบ้างและมีสิ่งใดบ้างที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องกับเรื่องเป็นคำถามที่ให้ค้นหาความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องราวทั้งหมด 2 เรื่องหรือมากกว่าโดยจะถามให้พิจารณาในแง่ความสอดคล้องขัดแย้งหรือไม่เกี่ยวข้องก็ได้

2.7 คำถามกลับเป็นคำถามที่ให้บอกตำแหน่งของความสัมพันธ์ทั้ง 7 ลักษณะข้างต้นว่าอยู่ตรงส่วนไหนของเรื่องนั้น ๆ

3. วิเคราะห์หาหลักการคือการค้นหาโครงสร้างและระบบของวัตถุประสงค์ของเรื่องราวและการกระทำต่างๆวิธีค้นหาหลักการของเรื่องราวและสิ่งสำเร็จรูปใดๆจะต้องเริ่มต้นด้วยการยกสิ่งสำเร็จรูปนั้นออกมาเป็นส่วนย่อยก่อนเพื่อตรวจดูว่าส่วนย่อยนั้นทำหน้าที่และมีความสำคัญอะไรบ้างจากนั้นก็พยายามค้นหาว่าแต่ละส่วนย่อยเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันหรือเกาะกลุ่มกันเป็นเรื่องเป็นระบบอยู่ได้ก็เพราะมีกฎเกณฑ์หรือหลักการซึ่งต้องอาศัยความสามารถทั้งการวิเคราะห์ความสำคัญและความสัมพันธ์รูปแบบการวิเคราะห์หลักการ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการอ่านเชิงวิเคราะห์ สรุปได้ว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์สามารถแยกออกเป็นการวิเคราะห์หาความสำคัญการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์หาหลักการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายละเอียดดังนี้

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช (2536 : 137) ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม หรือจากการสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบความสามารถ หรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคล ว่าเรียนรู้แล้วเท่าไร หรือมีความสามารถชนิดใดสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชา คือ

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริง ให้ออกเป็นผลงาน เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา งานบ้าน งานประดิษฐ์ เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติในการวัด

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหา อันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้ โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2537 : 71) ให้ความหมาย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นผลที่เกิดจากการสอนหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แสดงออก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธานุภาพ ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

ภพ เลหาไพบูลย์ (2537 : 259) ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ จากที่ไม่เคยกระทำได้ หรือกระทำได้น้อยก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 29) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคลอันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน หรืออาจหมายถึงมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการสะสมความรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อจบกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือในการวัดความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนี้

Gagne. (1970 ; อ้างถึงใน ประภาพร อันสงคราม. 2545: 39) กล่าวว่า ในกระบวนการเรียนรู้ใด ๆ มีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับปัจจัยทางชีววิทยาซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่หลายองค์ประกอบด้วยกัน ซึ่งนักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ ได้แก่ สติปัญญา และความถนัด สติปัญญาเป็นความสามารถทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวสถานการณ์ใหม่ และเป็นที่ยอมรับกันว่าสติปัญญาของคนทุกคนได้รับการถ่ายทอดมาทางพันธุกรรม แต่ยังมีองค์ประกอบบางอย่างที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประสบการณ์ และความสนใจ

2. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม เป็นส่วนที่บุคคลได้รับมาจากการเรียนรู้สังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน ด้านบุคลิกภาพของครูผู้สอน และด้านอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษา

Bloom. (1976 ; อ้างถึงใน ประภาพร อันสงคราม. 2545 : 40) ทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนซึ่งประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียน การยอมรับ ความสามารถของบุคคล ซึ่งลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. คุณภาพการสอน หมายถึง ผลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และผลย้อนกลับของการกระทำ

Heaton. (1990 ; อ้างถึงใน ชฎารักษ์ บุรณ์เจริญ. 2547 : 42) กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบทางร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงลักษณะท่าทาง
 2. องค์ประกอบด้านความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดา มารดา ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดากับบุตร ความสัมพันธ์ระหว่างบุตร และความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัว
 3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการถ่ายทอดทางสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมความเป็นอยู่ครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การเลี้ยงดู และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
 4. องค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกัน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน
 5. องค์ประกอบทางการพัฒนาตนเอง ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคติของนักเรียนต่อการเรียน
 6. องค์ประกอบด้านการปรับตัว ได้แก่ การปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์
- สรุปได้ว่าการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความสามารถในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสนับสนุนหรือขัดแย้งต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น ได้แก่ ตัวผู้เรียนเองและสิ่งแวดล้อมทั้งทางด้านครอบครัว การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน รวมถึงสภาพชุมชน สังคม

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไพศาล หวังพานิช (2536 : 137) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดดูว่า นักเรียนมีพฤติกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนมากน้อยเพียงใด เป็นการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสมรรถภาพทางสมอง ซึ่งเป็นผลจากการได้รับการฝึกฝน อบรม ในช่วงที่ผ่านมา และในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน ดังนี้

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติ หรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนแสดงความสามารถในรูปการกระทำให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปะศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้ต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ (Performance Test)
2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาซึ่งเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนรวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test)

ซวาล แพร์ตกุล (2538: 10-12) ให้ความหมายการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การตรวจสอบความรู้ ทักษะและสมรรถภาพทางสมองด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้จากการอบรมสั่งสอนของครู ส่วนใหญ่ใช้วิธีการทดสอบโดยให้นักเรียนเขียนตอบในกระดาษ การวัดผลชนิดนี้สำคัญมากในวงการศึกษ เพราะแบบวัดผลสัมฤทธิ์จะทำหน้าที่วัดผลว่านักเรียนได้เรียนรู้มากน้อยเพียงใด โดยแบบทดสอบชนิดนี้ต้องการวัดว่าครูได้ใช้เนื้อหาวิชาไปกระตุ้นสมองนักเรียนให้งอกงามตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) ซึ่งหมายถึง แบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถด้านวิชาการของนักเรียนในวิชาต่าง ๆ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างเพื่อใช้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ และความสามารถทางวิชาการของนักเรียน ตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ แบบทดสอบประเภทนี้ เมื่อใช้ทดสอบกับนักเรียนแล้วก็จะเก็บไว้ เมื่อสอบใหม่จึงสร้างขึ้นใหม่หรือ นำของเก่ามาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบ

2. แบบทดสอบมาตรฐาน เป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นด้วยกระบวนการสร้างแบบทดสอบ กล่าวคือ ต้องมีการนำไปทดลองใช้ แล้วนำมาวิเคราะห์หาคุณภาพของแบบทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อปรับปรุงให้ได้ข้อสอบที่มีคุณภาพดี มีมาตรฐาน

นิภา ศรีไพโรจน์ (2539 : 4) ให้ความหมายของแบบทดสอบไว้ว่า เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการศึกษา มีลักษณะเป็นชุดของคำถาม หรืองานชุดใด ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อเราให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตอบสนอง ซึ่งพฤติกรรมนั้นจะต้องสังเกตได้ และวัดได้ว่ามีปริมาณหรือจำนวนเท่าใด

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2540 : 14) ได้กล่าวไว้ว่า แบบสอบผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือสำหรับช่วยให้ครูสามารถตัดสินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นวิธีการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความอิสระได้มากกว่าวิธีอื่น ๆ เมื่อเทียบกับกระบวนการเรียนการสอนที่มีอยู่ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ที่ใช้ในโรงเรียนมุ่งวัดความรู้ในแต่ละวิชา และทักษะต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์พื้นฐานที่สำคัญ คือ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนอันเป็นข้อมูลที่ได้รับสำหรับการประเมินผลการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล และเพื่อเป็นการตรวจสอบความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ

บุญชม ศรีสะอาด (2541 : 50) ได้กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความรู้ความสามารถของบุคคลด้านวิชาการซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้เนื้อหาสาระ และตามวัตถุประสงค์ของวิชา หรือเนื้อหา นั้น ๆ โดยทั่วไปจะวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชา

ต่างๆ ที่เรียนในโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งอาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบอิงเกณฑ์ หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีคะแนนจุดตัดหรือคะแนนเกณฑ์ สำหรับใช้ตัดสินว่าผู้สอบมีความรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การวัดตรงตามจุดประสงค์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้

2. แบบทดสอบอิงกลุ่ม หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งสร้างขึ้นเพื่อวัดให้ครอบคลุมหลักสูตร จึงสร้างตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ความสามารถในการจำแนกผู้สอบตามความเก่งอ่อนได้ดี เป็นหัวใจสำคัญของข้อสอบในแบบทดสอบประเภทนี้ การรายงานผลการสอบอาศัยคะแนนมาตรฐาน ซึ่งเป็นคะแนนที่สามารถให้ความหมายแสดงถึงสถานภาพความสามารถของบุคคลนั้น เมื่อเทียบกับบุคคลอื่น ๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบจะเห็นว่าแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นนั้นมีข้อดีคือ ครูสามารถวัดได้ตรงจุดมุ่งหมาย เพราะผู้สอนเป็นผู้ออกข้อสอบเอง ส่วนแบบทดสอบมาตรฐานมีข้อดีคือเป็นข้อสอบที่มีการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ จึงน่าเชื่อถือได้

สรุปได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับใช้ในการตัดสินใจพิจารณาความสามารถในการเรียนของผู้เรียน สามารถวัดได้หลายวิธี ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างเที่ยงตรง ผู้สร้างแบบทดสอบจำเป็นจะต้องศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล และมีความเข้าใจเนื้อหาสาระ โดยในการสร้างแบบทดสอบจะต้องตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้ความเที่ยงตรงและวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ ได้แก่ ความหมายของความพึงพอใจทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ และการวัดความพึงพอใจ รายละเอียดดังนี้

ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนจึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรงแต่สามารถวัดได้โดยอ้อมโดยการวัดจากความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นและการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายคำว่า “พอใจ” คือ สมใจชอบใจส่วน “ความพึงพอใจหรือ “ความพอใจ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งมีความหมายว่าระดับความรู้สึกในทางบวกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544 : 19)

วิลาวรรณ คุณเจริญ (2544 : 13) กล่าวว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จ หรือตอบสนองความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 15) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่ดีหรือความประทับใจที่มีต่อการกระทำของบุคคลหรือการทำงานนั้น

จากความหมายข้างต้นจึงพอสรุปได้ว่าความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่เกิดจากความต้องการที่มนุษย์คาดหวังไว้ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้หรือได้รับมากกว่าที่คาดหวังไว้ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้นแต่ถ้าความต้องการไม่ได้รับการตอบสนองตามที่คาดหวังไว้ความพึงพอใจก็จะไม่เกิดขึ้น

ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

นักวิชาการได้พัฒนาทฤษฎีที่อธิบายองค์ประกอบของความพึงพอใจและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจกับปัจจัยอื่นๆ ไว้หลายทฤษฎีดังนี้

Shell. (1975 : 252-268) กล่าวถึงทฤษฎีของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์คือความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุขความสุขนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกทางบวกอื่นๆ กล่าวคือเป็นความรู้สึกที่ระบบย้อนกลับความสุขที่สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีกดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกทางบวกอื่น ๆ

จากการศึกษาของ Knob and Stewart ได้อ้างถึงเรื่องความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลว่ามีความแตกต่างกันไปตามความแปรปรวนของการตอบสนองความพึงพอใจมีพื้นฐานจากองค์ประกอบที่ซับซ้อนลักษณะความพึงพอใจจะแสดงออกในรูปของอารมณ์ซึ่งจากการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจที่ผ่านมาพบว่ามักมีการพิจารณาความพึงพอใจในแง่ของทัศนคติแรงจูงใจความคาดหวังการได้รับรางวัลและความสมดุลทางอารมณ์

Vroom. (1964 : 99) กล่าวว่าทัศนคติ และความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งสามารถใช้แทนกันได้เพราะทั้งสองคำนี้จะหมายถึงผลที่ได้จากการที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งนั้นโดยทัศนคติด้านบวกจะแสดงให้เห็นสภาพความพึงพอใจในสิ่งนั้นและทัศนคติด้านลบจะแสดงให้เห็นสภาพความไม่พึงพอใจนั่นเอง

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 161-162) จำแนกทฤษฎีความพึงพอใจ ในงานเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ทฤษฎีการสนองความต้องการกลุ่มนี้ถือว่าความพึงพอใจในงานเกิดจากความต้องการส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อผลที่ได้รับจากงานกับการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนบุคคล
2. ทฤษฎีการอ้างอิงกลุ่มความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณลักษณะของงานตามความปรารถนาของกลุ่มซึ่งสมาชิกให้กลุ่มเป็นแนวทางในการประเมินผลการทำงาน

สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง (2542 : 16) จำแนกความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจงาน ออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มความต้องการทางด้านจิตวิทยา กลุ่มนี้ได้แก่ Maslow. (1970 : 29) โดยมองความพึงพอใจงานเกิดจากความต้องการของบุคคลที่ต้องการความสำเร็จของงานและความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น
2. กลุ่มภาวะผู้นำมองความพึงพอใจงานจากรูปแบบและการปฏิบัติของผู้นำที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา กลุ่มนี้ได้แก่ Blake. (1964 : 64)
3. กลุ่มความพยายามต่อรางวัลเป็นกลุ่มที่มองความพึงพอใจจากรายได้ เงินเดือนและผลตอบแทนอื่นๆ กลุ่มนี้ได้แก่กลุ่มบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (Manchester Business School)
4. กลุ่มอุดมการณ์ทางการจัดการมองความพึงพอใจจากพฤติกรรมการบริหารงานขององค์กรได้แก่ Crozier. (1964 : 42)
5. กลุ่มเนื้อหาของงานและการออกแบบงานความพึงพอใจงานเกิดจากเนื้อหาของงาน กลุ่มแนวคิดนี้มาจากสถาบันทวิสตอค (Tavistock Institute) มหาวิทยาลัยลอนดอน ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์

แนวคิดด้านความพึงพอใจในชีวิตนั้นมีหลายแนวคิดที่มักจะมีแนวคิดมาจากแนวคิดของ Maslow. (1970 : 211) ก็ได้กล่าวถึงถึงความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ตามทฤษฎีแรงจูงใจ (Motivation Theory) ว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการอยู่เสมอและเป็นการยากมากที่มนุษย์จะมีความพึงพอใจสูงสุดยกเว้นในช่วงเวลาสั้นๆ ทั้งนี้เพราะในธรรมชาติของมนุษย์นั้นเมื่อความปรารถนาอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้วก็จะมีความปรารถนาอย่างอื่นเข้ามาแทนที่เป็นเช่นนี้เรื่อยไปและลักษณะเฉพาะของชีวิตมนุษย์ก็คือการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้มาเพื่อสิ่งที่ปรารถนา นั่นคือเมื่อใดมีความปรารถนาเพิ่มขึ้นก็จะมีแรงขับและการกระทำที่ถูกปลุกเร้าแล้วก็จะเกิดความพึงพอใจขึ้นจากการที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม

ความปรารถนาซึ่งพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ของบุคคลที่ปรากฏนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือความปรารถนาขั้นพื้นฐานของบุคคลและเพิ่มความต้องการจากระดับต่ำสู่ระดับสูงขึ้นไปตามลำดับดังนี้คือ

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physical Needs) หรือเรียกว่าความต้องการพื้นฐานขั้นแรก (Basic or Primary Needs) เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการอาหาร อากาศน้ำ การพักผ่อนนอนหลับเครื่องนุ่งห่มอุณหภูมิที่เหมาะสม และการขับถ่ายเมื่อความต้องการชนิดนี้ได้รับการตอบสนองแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการในระดับที่สูงขึ้นไป

2. ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองตามสมควรแล้วมนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้นคือความต้องการความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิต

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Needs) เป็นความต้องการทางจิตสังคมคือความต้องการความรัก หรือความต้องการความมั่นคงทางอารมณ์ความรักทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจอบอุ่น และเกิดความเข้าใจซึ่งมนุษย์ต้องการความรู้สึกหรือยอมรับ

4. ความต้องการเป็นที่นิยมยกย่องเห็นว่าตนเองมีคุณค่า (Esteem Needs) เป็นความรู้สึกของการยอมรับตนเองและเป็นการมองตนเองทางบวกได้แก่การเห็นตนเองมีคุณค่าในเรื่องของความสามารถ และความมีชื่อเสียงถ้าความต้องการในขั้นนี้ไม่ได้รับการตอบสนองจะทำให้ขาดความเชื่อมั่น

5. ความต้องการที่จะบรรลุความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self-Actualization Needs) เป็นลำดับขั้นความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์

มาสโลว์มีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนากันได้ถ้าความต้องการในด้านต่างๆได้รับการตอบสนองที่ดีจะทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในชีวิตและมีความสุข

จากการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีความพึงพอใจ สามารถสรุปได้ว่า ความพึงพอใจมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหลายทฤษฎี ซึ่งการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ จะทำให้สามารถเข้าใจเรื่องความพึงพอใจรวมถึงเข้าใจเรื่องทัศนคติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้สามารถวัดคุณลักษณะดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

การวัดความพึงพอใจ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543 : 108) กล่าวถึงมาตราวัดทัศนคติ เจตคติ หรือความพึงพอใจ ที่ใช้ในการวิจัย ว่ามีอยู่หลายชนิดแต่ที่นิยมใช้กันมีอยู่ 3 ชนิดดังนี้

1. วิธีของเทอร์สตัน
2. วิธีของลิเคิร์ท
3. วิธีใช้ความหมายทางภาษา

ในที่นี้จะนำเสนอเพียงวิธีเดียวคือวิธีการวัดเจตคติของลิเคิร์ทที่มีขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์ว่าต้องการศึกษาเจตคติของใครที่มีต่อสิ่งใด
2. ให้ความหมายของเจตคติที่จะศึกษานั้นให้เด่นชัดเพื่อให้ทราบว่าสิ่งที่เป็นข้อความทางเจตคติที่ต้องการวัดคืออะไรประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้างเช่นจะวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษก็ต้องวิเคราะห์ให้ทราบว่าควรถามเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษเรื่องใดบ้าง
3. ทำการสร้างข้อความเจตคติให้ครอบคลุมลักษณะต่างๆที่วิเคราะห์ได้จำนวนข้อความที่สร้างควรมีประมาณ 20 ถึง 30 ข้อความและให้มีจำนวนข้อความที่กล่าวถึงที่ต้องการในทางที่ดี (ทางบวก) และในทางที่ไม่ดี (ทางลบ) จำนวนมากต่อการที่เมื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพแล้วเหลือตามที่ต้องการ

4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้นซึ่งอาจทำได้โดยผู้สร้างข้อความเองหรือนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆตรวจสอบ

5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนที่ไปใช้จริงโดยการนำข้อความที่ได้ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนจะบรรจุในมาตราวัดเจตคติ

มาตราวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ทกำหนดช่วงความรู้สึกเป็น 5 ช่วงโดยข้อความทางบวกจะให้คะแนน 0 สำหรับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 1 ไม่เห็นด้วย 2 ไม่แน่ใจ 3 เห็นด้วยและ 4 เห็นด้วยอย่างยิ่งส่วนข้อความทางลบจะให้คะแนน 4 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3 ไม่เห็นด้วย 2 ไม่แน่ใจ 1 เห็นด้วย 0 เห็นด้วยอย่างยิ่ง

วิธีวัดเจตคติของผู้เรียนจากข้อเสนอแนะของนักวิจัยหลายคนดังกล่าวมาแล้วคงเห็นได้ว่าทุกวิธีล้วนแต่ให้ความเชื่อถือได้ทั้งสิ้นและได้มีนักวิจัยหลายท่านที่ได้ทดลองนำไปใช้แล้วได้ผลเป็นอย่างดีในการนำเอาวิธีวัดเจตคติแบบใดไปใช้จึงจะให้ผลดีที่สุดย่อมขึ้นอยู่กับดุลยพินิจว่าจะนำไปใช้วัดกับใครในสถานการณ์ใดซึ่งจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้านด้วยกันอย่างไรก็ตามการวัดเจตคติแบบวิธีของเรนนิสลิเคิร์ท (ลัวัน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2540 : 183-186 ; พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 106-108) นับว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผลดี

จากการศึกษาเกี่ยวกับการวัดความพึงพอใจ สามารถสรุปได้ว่าความพึงพอใจสามารถวัดได้หลายวิธี วิธีวัดโดยใช้มาตราวัดถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้รับค่านิยมและสามารถวัดได้ผลดี ซึ่งในที่นี้ผู้รายงานได้ประยุกต์ใช้มาตราวัดตามแนวคิดของลิเคิร์ท (ลัวัน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2540 : 183-186) ในการวัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อชุดกิจกรรมการอ่านเชิงวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวนทวน

บริบทโรงเรียนบ้านดงครั้งใหญ่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดงครั้งใหญ่ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบทของโรงเรียนด้านต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และข้อมูลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนโดยสังเขป

โรงเรียนบ้านดงครั้งใหญ่ เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีภารกิจในการจัดการศึกษา 3 ระดับ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 5 ถึง 6 ขวบ ได้รับการพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์ สังคมและสติปัญญาเต็มศักยภาพมีคุณธรรม และมีความพร้อมด้านการเรียนระดับประถมศึกษาอย่างสม่ำเสมอภาคเท่าเทียมกันโรงเรียน เปิดสอน 2 ระดับ คืออนุบาลปีที่ 1 รับเด็กในเขตบริการโรงเรียน อายุ 5 ขวบและอนุบาลปีที่ 2 รับเด็กในเขตบริการโรงเรียน อายุ 6 ขวบ
2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้นักเรียนในวัยการศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เรียนจบหลักสูตร มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-3) เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กในเขตบริการที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาต่อตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545) โดยการจัดการศึกษาภาคบังคับตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 และจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง พุทธศักราช 2551

ปริมาณงานในความรับผิดชอบ

โรงเรียนบ้านดงครั้งใหญ่มีบุคลากรและนักเรียนดังรายละเอียดในตาราง ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2556 จำแนกตามระดับการศึกษาและเพศ

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	1	8	3	11
อนุบาลปีที่ 2	1	8	11	19

ระดับชั้น	จำนวนห้องเรียน	จำนวนนักเรียน(คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
รวมระดับปฐมวัย	2	16	14	20
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	10	7	17
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	9	7	16
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	10	11	21
ประถมศึกษาปีที่ 4	1	9	5	14
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	8	8	16
ประถมศึกษาปีที่ 6	1	15	11	26
รวมระดับประถมศึกษา	6	61	49	110
มัธยมศึกษาปีที่ 1	1	7	2	9
มัธยมศึกษาปีที่ 2	1	6	7	13
มัธยมศึกษาปีที่ 3	1	3	5	8
รวมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	3	16	12	30
รวมทั้งหมด	11	104	84	160

ตารางที่ 3 ข้อมูลครูและบุคลากร จำแนกตามอายุราชการ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและวิชาเอก

ที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	อายุราชการ	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	วิชาเอก
1	นายสุวิทย์ มุลทรัพย์	40 ปี	ผู้อำนวยการ	ค.บ.	บริหารการศึกษา
2	นางบังอร มุลทรัพย์	37 ปี	ครู	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
3	นางณัฏยาภรณ์ กล้าหาญ	24 ปี	ครู	ค.บ.	ประถมศึกษา
4	นายชำนานุสุขขำ	31 ปี	ครู	ศษ.บ.	บริหารการศึกษา
5	นายสมัย มีมา	33 ปี	ครู	ค.บ.	ศิลปศึกษา
6	นายสำราญ ประทุมทอง	25 ปี	ครู	กศ.บ.	พลศึกษา
7	นางอุไรวรรณ โคตุนันท์	34 ปี	ครู	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
8	นางสุภาภรณ์ หอมพุ่ม	31 ปี	ครู	ศษ.บ.	ประถมศึกษา
9	นายบุญถัน เขียมจันทร์	27 ปี	ครู	ค.บ.	วิทยาศาสตร์
10	นายบุญเลิศ โคตุนันท์	35 ปี	ครู	ศษ.บ.	บริหารการศึกษา

ที่	ชื่อ - ชื่อสกุล	อายุ ราชการ	ตำแหน่ง	วุฒิ การศึกษา	วิชาเอก
11	นางสุภาภรณ์ อุดมทรัพย์	15 ปี	ครู	กศ.บ.	ประถมศึกษา
12	นางวิไลลักษณ์ ไชยบัวแดง	16 ปี	ครู	กศ.ม.	ประถมศึกษา
13	นางจินตนา สีลาเหลี่ยม	11 ปี	ครู	ค.บ.	ประถมศึกษา
14	ว่าที่ พ.ต.ไชยภพ อุตสาหะ	33 ปี	ครู	ค.ม.	บริหารการศึกษา
15	นางสาวบัวซอน วงศ์สนิท	14 ปี	ครู	กศ.ม.	จิตวิทยาการศึกษา
16	นางจำเนียร พลพิมพ์	9 ปี	ครู	ค.บ.	ภาษาไทย
17	นายวิไลย แสนภูมิ	18 ปี	ช่างครุภัณฑ์	ปวช.	ไฟฟ้า

จำนวนครูที่สอนวิชาตรงเอก จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 46.67

จำนวนครูที่สอนตามความถนัด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33

ตารางที่ 4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา
ปีการศึกษา 2556

ชั้น	จำนวน (คน)	จำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้								ร้อยละของนักเรียน ที่ได้ระดับ 3ขึ้นไป
		0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4	
ป.1	19	-	-	-	2	3	5	4	5	73.68
ป.2	16	-	-	-	-	2	4	5	5	87.50
ป.3	17	-	-	-	-	2	1	2	12	88.24
ป.4	27	-	-	1	4	8	3	3	8	51.85
ป.5	21	-	-	2	2	4	3	2	8	61.90
ป.6	32	-	-	-	6	6	12	3	5	62.50
รวม	132	-	-	3	14	25	28	19	43	70.95

ตารางที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีการศึกษา 2556

ชั้น	จำนวน (คน)	จำนวนนักเรียนที่มีผลการเรียนรู้								ร้อยละของนักเรียน ที่ได้ระดับ 3ขึ้นไป
		0	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4	
ม.1	9	-	-	-	1	3	1	2	2	55.56
ม.2	11	-	-	-	-	5	3	-	3	54.55
ม.3	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี
การศึกษา 2556 พบว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.56
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนที่มีผลการเรียนระดับ 3 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 54.55

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และ
การเรียนรู้โดยเทคนิควิธีคิดแบบหมวกหกใบดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

อภิรักษ์ อรกุล (2543 : 65) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่
วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนแบบกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนและวิธีสอนปกติ
พบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านเชิงวิเคราะห์วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนแบบกลุ่มเพื่อน
ช่วยเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิรัชดา ก้วพิสมัย (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแผนการสอน
การอ่านเชิงวิเคราะห์วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่าแผนการสอนการ
อ่านเชิงวิเคราะห์วิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83/83.29
และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.61 แสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 61

วิริยา รัมภะ (2549 : 76-79) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและ
วิธีการสอนแบบปกติพบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ
กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
โดยผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ภาวัญ สุตสงวน (2549 : 88) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการสอนเขียนบทร้อยกรอง โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนการสอนเขียนบทร้อยกรองโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือมีประสิทธิภาพ 89.81/91.00 นักเรียนมีความสามารถในการเขียนบทร้อยกรองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีเจตคติต่อการเรียนการสอนเขียนบทร้อยกรองในระดับมาก

อัมพร ภูระหงษ์ (2549 : 82) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการแต่งคำประพันธ์ของนักเรียนหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการแต่งคำประพันธ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิธีสอนโดยการใช้ชุดกิจกรรมในระดับดีมาก

ทัศนีย์ หนูนาถ (2550 : 76) ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการอ่านวิเคราะห์ตามเทคนิคการคิดแบบหวมก 6 ใบของเดอบโนพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวมก 6 ใบของเดอบโนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้เทคนิคการคิดแบบหวมก 6 ใบของเดอบโนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการอ่านวิเคราะห์สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรีชญา วันแวน (2551 : 95-96) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญแบบคิดวิเคราะห์จากบทความ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญแบบคิดวิเคราะห์จากบทความ มีประสิทธิภาพโดยเฉลี่ย 88.15/87.64 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญแบบคิดวิเคราะห์จากบทความในระดับมาก

อัมฤทัย สาหร่าย (2553 : 86-87) ได้ศึกษาการสร้างชุดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมรายวิชาภาษาไทย เรื่องหลักภาษาน่ารู้ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริม รายวิชาภาษาไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.93/85.43 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการสอนซ่อมเสริมในระดับพึงพอใจอย่างยิ่ง

วรรณิ แสงท้าว (2554 : 48 – 50) ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์จากการอ่านและความสนใจในการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การสอนการคิดแบบ

หมวกหกใบกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์จากการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนการคิดแบบหมวกหกใบกับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดวิเคราะห์จากการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนการคิดแบบหมวกหกใบก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วารณี แต่งพันธ์ (2550 : 12) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิชาภาษาไทย เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร การศึกษาพบว่านักเรียนที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

Carl. (1995 : 17-24) ได้วิจัยเรื่อง หมวกหกใบ : การโต้แย้งและการตอบสนองต่อรูปแบบการคิด เพื่อนำเสนอรูปแบบการคิดที่เรียกว่า “Six Thinking Hats” ว่ามีผลต่อการตอบสนองในการโต้แย้งอย่างไร กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนสาขาการบริหาร ที่ Rochester Institute of Technology หรือ RIT การศึกษาแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มที่ใช้แบบทดสอบตามวิธีของ Infante & Rancer กลุ่มที่ใช้แบบทดสอบตามแนวคิด Six Thinking Hats ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบหมวกหกใบสามารถสร้างกรอบความคิดขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนได้

Ballantyne, Fien and Packer. (2000 : Preface) ได้วิจัยเรื่อง โปรแกรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและครอบครัว : การศึกษารายบุคคล เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อุดมคติของนักเรียน พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนประถมศึกษา ระดับ 5 และ ระดับ 7 (อายุ 9 ถึง 12 ปี) จำนวน 79 คน และนักเรียนมัธยมศึกษา ระดับ 9 (อายุ 13 ถึง 14 ปี) จำนวน 73 คน รวมเป็น 152 คน ซึ่งศึกษาในโรงเรียน 2 หลักสูตร พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้แบบหมวกหกใบประสบความสำเร็จในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนพบว่า การคิดแบบหมวกหกใบมีประโยชน์ในการกระตุ้นให้นักเรียนคิดและเรียนรู้ได้ดี นักเรียนมีความสุขและมีความเข้าใจในปัญหาของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนดีขึ้น

Bono. (2000 : 10-11) ได้นำไปใช้ในบริษัทต่างๆ โดยใช้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการฝึกอบรมที่ IBM และนำไปใช้ในบริษัทประกันภัยพรูเดนเชียล (Prudential) แห่งแคนาดา และแห่งสหรัฐอเมริกา นำไปใช้ในบริษัทดูปองต์ (DuPont) ซึ่งเป็นผู้นำแห่งอุตสาหกรรมเคมีของโลก บริษัทอเมริกันสแตนดาร์ด (American Standard) บริษัทเชฟรอนออยล์ (Chevron Oil) และนำไปใช้ที่โรงเรียนนอร์ฟอล์คอะเคเดมี่ (Norfolk Academy) โดยจัดทำเป็นวิดีโอสาธิต

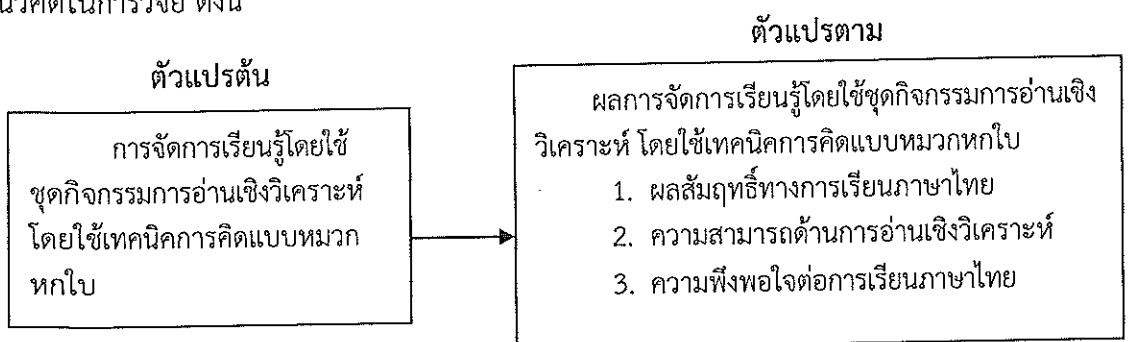
วิธีการใช้หมวกหกใบ ปรากฏว่า วิดีโอเรื่องนี้ดีมากและได้ถูกนำมาใช้ในการฝึกอบรมใน กองทัพเรือ แต่ผลของการใช้วิธีนี้ไม่มีการบันทึกผลทางสถิติไว้

Karadag. (2006 : 54) ได้วิจัยเรื่อง การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบหมวกหกใบกับ นักเรียนพยาบาลด้านศัลยศาสตร์ : การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อทดสอบการใช้วิธีสอนที่สร้างสรรค์ในการพัฒนานักเรียนพยาบาลด้านศัลยศาสตร์ด้วยวิธีคิด แบบหมวกหกใบ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนพยาบาลด้านศัลยศาสตร์ 41 คน โรงเรียน Tokat ประเทศตุรกี เครื่องมือที่ใช้คือ แบบทดสอบ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า การสอนให้มีความคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นในการศึกษาวิชาพยาบาลคนที่มีทักษะการ คิดแบบหมวกหกใบจะพัฒนาตนเองและจดจำสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ได้ดี นอกจากนี้การคิดแบบหมวก หกใบทำให้เกิดผลดีกับทักษะการเข้าใจคนอื่นและการเรียนรู้ตนเอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และการ เรียนรู้โดยเทคนิควิธีคิดแบบหมวกหกใบ สามารถสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรม การเรียนรู้ และเทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบสามารถพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีทั้ง ทักษะการคิดวิเคราะห์คิดแบบมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์อีกทั้งแนวรูปแบบการคิดแบบหมวก หกใบยังสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่างๆด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำรูปแบบการคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากบทที่ 2 สรุปกรอบ แนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องการพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้ชุดกิจกรรมเทคนิค การคิดแบบหมวกหกใบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1